

2009

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MANAGEMENT KOPER

DIPLOMSKO DELO

DIPLOMSKO DELO

ANALIZA EVALVACIJE PROGRAMOV
NA ŠOLI ZA PODČASTNIKE

BOŠTJAN MOČNIK

BOŠTJAN MOČNIK

KOPER, 2009

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MANAGEMENT KOPER

Diplomsko delo

ANALIZA EVALVACIJE PROGRAMOV NA
ŠOLI ZA PODČASTNIKE

Boštjan Močnik

Koper, 2009

Mentor: izr. prof. Andrej Koren

Diplomsko delo (magistrska naloga) je v skladu s sklepom senata z dne 27. 8. 2007 sestavina specialističnega študijskega programa Management, ovrednotena s 15 KT in primerljiva z magistrsko nalogo 2. stopnje Management.

POVZETEK

Sedanje varnostne razmere v svetu zahtevajo sodelovanje Slovenske vojske na kriznih območjih. Izvajanje takih nalog postaja vse zahtevnejše in odgovornejše. Znanje in usposobljenost slovenskih vojakov sta temeljnega pomena za varno in kakovostno izvajanje nalog. Pridobivanje znanj mora biti prilagojeno času in izzivom, pred katere so postavljeni podčastniki Slovenske vojske. Izobraževanje in usposabljanje podčastnikov je eden od gradnikov uspešnega dela vsake vojske, da lahko izvaja svoje poslanstvo. Izobraževalni procesi na Šoli za podčastnike morajo slediti sodobnim zahtevam, zato jih je treba sproti vrednotiti, nadgrajevati in dopolnjevati, saj s tem dosežemo dvig kakovosti izobraževanja in usposabljanja podčastnikov, ki predstavljajo hrbtenico Slovenske vojske.

Ključne besede: znanje in usposobljenost, podčastnik, izobraževanje in usposabljanje, programi, Šola za podčastnike, evalvacija, kakovost.

SUMMARY

The current world security situation requires Slovenian military cooperation in crisis areas. The implementation of such tasks is becoming more demanding and accountable. Knowledge and skills Slovenian soldiers are of fundamental importance for the safe and high quality execution of tasks. Acquisition of skills should be adapted to the time and challenges, which are placed before the rating Slovenian army. Education and training Non-commissioned officers (NCOs) is one of the building blocks of a successful part of each army to carry out its mission. The educational process at the School for the rating must follow the current requirements, and therefore it is necessary to keep the evaluation, upgrade and supplement, as this is achieved by raising the quality of education and training NCOs, which are the backbone of the Slovenian Armed Forces.

Key words: knowledge and skills, rating, education and training programs, the school for the rating, evaluation, quality.

UDK: 377.5:355(043.2)

VSEBINA

1	Uvod	1
2	Metodološki pristop	5
2.1	Namen in cilji diplomskega dela	5
2.1.1	Predvidene metode za doseganje ciljev diplomskega dela	5
2.1.2	Vzorec raziskave	5
2.2	Raziskovalna vprašanja	6
2.3	Omejitve	6
3	Predstavitve šole in programov izobraževanja in usposabljanja podčastnikov Slovenske vojske	7
3.1	Predstavitve Šole za podčastnike (namen, poslanstvo, naloge, organizacijska struktura)	7
3.2	Umestitev Šole za podčastnike znotraj MORS in SV	8
3.3	Programi izobraževanja in usposabljanja na Šoli za podčastnike	14
3.3.1	Osnovno vojaško strokovno izobraževanje in usposabljanje (Program OVSIU)	15
3.3.2	Tečaj za vodne podčastnike (Program TVPČ)	17
3.3.3	Štabni tečaj za podčastnike (Program ŠTPČ)	19
3.3.4	Višji tečaj za podčastnike (Program za VTPČ)	20
3.4	Sistem vojaškega izobraževanja in usposabljanja	21
3.4.1	Ravni in vrste VIU v SV	23
3.5	Potek generacijskega načrtovanja	25
3.6	Center za doktrino in razvoj	28
3.7	Dosedanja realizacija programov	30
4	Opredelitev evalvacije	33
4.1	Pojem evalvacije	33
4.1.1	Modeli oziroma vrste evalvacije	33
4.1.2	Kdaj naj bi se evalvacija izvajala	35
4.2	Namen in cilj evalvacije	37
4.3	Dosedanje oblike evalvacije	37
4.4	Podlage za uvajanje sprememb programov	38
5	Analiza evalvacije programov na Šoli za podčastnike	41
5.1	Analiza pisnih virov	41
5.1.1	Analiza Postopkovnika za načrtovanje VIU v PDRIU	41
5.1.2	Analize izobraževanja in usposabljanja generacije	42
5.1.3	Analiza štabnih obravnav	43
5.1.4	Analiza ukazov vezanih na prenovo programov na šoli	45
5.2	Analiza standardnega operativnega postopka za delo Šole za podčastnike	45
5.3	Analiza vprašalnika	46

5.4 Ugotovitve	51
6 Predlog rešitve oziroma izboljšave evalvacije programov na Šoli za podčastnike	53
7 Zaključek	57
Literatura	59
Priloge	61

SLIKE

Slika 3.1	Organigram Vlade RS.....	9
Slika 3.2	Organigram MORS.....	10
Slika 3.3	Organizacijska struktura Generalštaba Slovenske vojske	11
Slika 3.4	Organigram GŠSV.....	12
Slika 3.5	Organigram PDRIU	13
Slika 3.6	Organigram Šole za podčastnike	14
Slika 3.7	Vojaško izobraževanje in usposabljanje v Slovenski vojski	24
Slika 3.8	Potek generacijskega načrtovanja VIU v PDRIU.....	26
Slika 3.9	Mesečno načrtovanje VIU v PDRIU	27
Slika 4.1	Štiri ravni evalvacije	35
Slika 4.2	Ravni okolja.....	36
Slika 5.1	Odgovornost za evalvacijo programov	47
Slika 5.2	Pristojnosti (odgovornosti)	48
Slika 5.3	Odgovornosti za strokovnost	48
Slika 5.4	Organizacija in izvedba programa	49
Slika 5.5	Vključenost v učni proces.....	49
Slika 5.6	Vključenost v evalvacijo programov na ŠPČ	50
Slika 5.7	Vključenost v evalvacijo programov	50

TABELE

Tabela 3.1	Faze usposabljanja glede na čas trajanja	16
Tabela 3.2	Predmetnik OVSIU.....	17
Tabela 3.3	Predmetnik TVPČ.....	18
Tabela 3.4	Predmetnik ŠTPČ	20
Tabela 3.5	Program VTPČ	21
Tabela 3.6	Pregled učne obveznosti učiteljev po predmetnih področjih (program OVSIU)	28
Tabela 3.7	Prikaz izvedenih izobraževanje na ŠPČ	30
Tabela 3.8	Stalna sestava SV	31

KRAJŠAVE

CDR	Center za doktrino in razvoj
DVSIU	dopolnilno vojaško strokovno izobraževanje in usposabljanje
EU	Evropska unija
GŠSV	Generalštab Slovenske vojske
IU	izobraževanje in usposabljanje
ISAF	International Security Assistance Force
KFOR	Kosovo Force
LND	letni načrt dela
LNVIU	letni načrt vojaškega izobraževanja in usposabljanja
MNVIU	mesečni načrt vojaškega izobraževanja in usposabljanja
MORS	Ministrstvo za obrambo RS
MOM	mednarodne operacije in misije
MTS	materialno-tehnično sredstvo
NATO	North Atlantic Treaty Organization (vojaškopolitično zavezništvo)
NOE	notranja organizacijska enota
OVSIU	osnovno vojaško strokovno izobraževanje in usposabljanje
OVSE	Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi
OZN	Organizacija združenih narodov
OE	organizacijska enota
PČ	podčastnik
PUE	poveljnik učne enote (voda, »razreda«)
PROVOJ	profesionalizacija vojske
PDRIU	Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje
PSS	Poveljstvo sil v Slovenski vojski
RS	Republika Slovenija
SV	Slovenska vojska
SOP	standardni operativni postopek
STAS	stalna sestava
ŠPČ	šola za podčastnike
ŠTPČ	štabni tečaj za podčastnike
TVPČ	tečaj za vodne podčastnike
TO	Teritorialna obramba
UE	učna enota (»razred«)
VIU	vojaško izobraževanje in usposabljanje
VPC	vodni podčastnik
VTPČ	visoki tečaj za podčastnike

1 UVOD

Razvoj Slovenske vojske je bil zelo hiter, raznovrsten in predvsem intenziven. Njegova razsežnost se odraža od preoblikovanja takratne Teritorialne obrambe v današnjo Slovensko vojsko, ki se je uspešno vključila v evro-atlantske povezave. Poleg tega je pomembno tudi neprestano zagotavljanje nacionalne varnosti in znotraj zaveznitva tudi kolektivne varnosti. Tako hiter razvoj Slovenske vojske in spreminjajoče se varnostno okolje zahtevata sodoben pristop ter neprestano izobraževanje slehernega posameznika v obrambnem sistemu. Tak razvoj in spremembe so zahtevale tudi tehnično, organizacijsko vsebinsko prenovo. Ta prenova pa se je odražala tudi na področju izobraževanja podčastnikov, saj samo izobražen in usposobljen posameznik oziroma kader uspešno opravlja naloge ter je kos izzivu časa in razmeram.

Posameznikom, ki so vpeti v vsakdanje izvajanje nalog znotraj Slovenske vojske, je znano, da sta izobraževanje in usposabljanje temeljni pogoj za kakovostno in pravočasno izvršitev nalog, tako doma kot v operacijah kriznega odzivanja (37. člen Zakona o obrambi, Uradni list RS, št. 103/2004, v nadaljevanju ZObr). Poleg tega so seveda potrebna tudi materialna in druga sredstva, ne smemo pa pozabiti motivacije posameznika in celotnih kolektivov.

V nalogi se bom ukvarjal z izobraževanjem s poudarkom na izobraževanju podčastnikov. V Slovenski vojski imamo za potrebe vojaškega izobraževanja podčastnikov, ki so bistveni steber sleherne vojske, Šolo za podčastnike. Šola izvaja izobraževanje in usposabljanje po štirih programih, in sicer od osnovnega do nadaljevalnega oziroma dopolnilnega izobraževanja in usposabljanja. Šoli za podčastnike je vseskozi namenjena velika pozornost, kar se odraža med drugim tudi v velikem številu izobraževanj podčastnikov. Kakovostno izobraževanje podčastnikov mora biti prilagojeno potrebam in nalogam podčastnika za opravljanje nalog v domovini in tudi v tujini pri operacijah kriznega odzivanja ter v mednarodnih poveljstvih. Ne nazadnje je izobraževanje oziroma uspešna udeležba podčastnikov v posameznem programu tudi obvezna zaradi napredovanja v činu, saj napredovanje brez izobrazbe ni možno.

V zadnjih letih se spreminjajo razmere izobraževanja in usposabljanja na Šoli za podčastnike. Razmere so se spremenile predvsem zaradi potrebe prilagajanja kot posledice včlanitve RS v NATO in EU. Zato je bilo treba prilagoditi izobraževanje in usposabljanje podčastnikov SV, saj je ena od ključnih zahtev kompatibilnost izvajanja nalog, to pa v praksi pomeni, da izvajamo vojaške naloge tako, kot v zvezi NATO. Ta kompatibilnost pa se najbolj izraža na področju mednarodnega vojaškega sodelovanja oziroma sodelovanja na skupnih vajah in predvsem pri udeležbi pripadnikov SV na operacijah kriznega odzivanja. In kot naslednji element ne gre zanemariti opravljanja

nalog v raznih poveljstvih NATA, tako s podčastniki in častniki SV. Ti morajo svoje naloge opravljati v sklopu poveljstev NATA po doktrinarnih in ostalih dokumentih NATA. Dokument, ki v Slovenski vojski ureja omenjeno delovanje na najvišjem strokovnem nivoju, pa je Vojaška doktrina.

Slovenska vojska izvaja številne naloge, med katerimi je tudi izvajanje vojaškega izobraževanja in usposabljanja za oboroženi boj in druge oblike vojaške obrambe ter izvrševanje obveznosti, ki jih je država sprejela v mednarodnih organizacijah in z mednarodnimi pogodbami. Te naloge podrobneje opredeljuje Zakon o službi v Slovenski vojski (v nadaljevanju ZSSlo, Uradni list RS, št. 68-3761/2007). Slovenska vojska izvršuje obveznosti, ki jih je država sprejela v mednarodnih organizacijah oziroma z mednarodnimi pogodbami.

Zaradi vloge in pomena programov izobraževanja podčastnikov je gotovo pomembna tudi evalvacija programov in njihovih vsebin. Ti morajo temeljiti na teoretičnih podlagah in spoznanjih, zato jih je treba skrbno implementirati v vsakdanjo prakso. Evalvacija programov omogoča napredek pri pridobivanju teoretičnih znanj, hkrati pa nadgrajuje praktične izkušnje slušateljev Šole za podčastnike.

V nalogi bom poskušal odgovoriti na vprašanje, ali je sedanja evalvacija programov na Šoli za podčastnike ustrezna in primerna času, v katerem živimo, zanima pa me tudi, ali dosega cilje. Programi vojaškega izobraževanja in usposabljanja opredeljujejo vsebino, ki jo učitelji in inštruktorji na Šoli za podčastnike prenašajo na kandidate in slušatelje v programih šole. Ključno vsebinsko vprašanje je seveda, ali so v programih zajete prava vsebina, oblika, in kakovost izvedbe izobraževanja in usposabljanja. V nalogi me predvsem zanima, ali je evalvacija programov celostna in ali daje potrebne povratne informacije za prenovu programov oziroma napotke za boljše delo. Pri celostni evalvaciji je zelo pomembno, da ugotovitve, do katerih pridemo s pomočjo evalvacije slehernega programa, prispevajo k napredku oziroma izboljšavi ter nadgraditvi programa. V tem kontekstu bom poskušal predstaviti teoretične podlage, ki morajo biti upoštevane pri kakovostni evalvaciji programov. V četrtem poglavju bom poskušal predstaviti teoretične podlage za kakovostno evalvacijo programov na Šoli za podčastnike. Nato bom analiziral dosedanje oblike evalvacije programov. Do relevantnih podatkov bom poskušal priti s študijo dokumentov Šole o evalvaciji in z anketnim vprašalnikom. V nadaljevanju pa bom poskusil izluščiti pomembne ugotovitve in zaključke ter poskusil oblikovati predlog za izboljšanje dosedanje oblike evalvacije. Na koncu bom predstavil še možen način implementacije predloga v vsakdanjo prakso.

Kot višji častnik za operativne učne zadeve na tej šoli, se počutim še posebej odgovornega za dvig kakovosti izobraževanja in usposabljanja podčastnikov slovenske vojske. Svojo vojaško kariero sem leta 1993 začel prav kot podčastnik – poveljnik

oddelka na najnižji taktični ravni. Zato vidim v tej nalogi posebno priložnost, da s svojim znanjem in izkušnjami dodam svoj delež k izobraževanju.

2 METODOLOŠKI PRISTOP

2.1 Namen in cilji diplomskega dela

Namen diplomskega dela je z novim predlogom celovite evalvacije in proučitve programov na ŠPČ prispevati k pregledu kakovostne izvedbe programov na ŠPČ.

Cilji diplomske naloge so:

1. proučiti literature s področja programske evalvacije,
2. raziskati mnenja izvajalcev programa in dokumentov, povezanih z evalvacijo,
3. na podlagi raziskave oblikovati predlog celovite evalvacije programov,
4. predlog implementacije predlagane rešitve v prakso.

2.1.1 *Predvidene metode za doseganje ciljev diplomskega dela*

Raziskavo bom zasnoval kot študijo primera. Študija primera mi omogoča vpogled v omenjeno problematiko in hkrati ponuja »poglobljeno razumevanje« obravnavane problematike in »pomena za vse vpletene« (Merriam 1998, 19). Po Sagadinu (2001, 13) teži študija primera »k celostnemu in poglobljenemu zajetju pojavov, v čim bolj naravnih razmerah ter v kontekstu časa, kraja in sploh v kontekstu konkretnih okoliščin v vsakokratni raziskovalni situaciji« kar povsem ustreza namenu moje naloge.

Za potrebe raziskovanja bom uporabil naslednje metode:

- študije literature,
- analize dokumentov in
- anketni vprašalnik.

Metodo študije literature bom uporabil predvsem za poglobitev znanja iz predmetnega področja in za oblikovanje teoretične podlage svoje rešitve obravnavanega problema. Metodo analize dokumentov bom uporabil pri obdelavi arhivskega gradiva, povezanega z evalvacijo programov na ŠPČ. V tem kontekstu bom preučil obdelane (in arhivirane) dokumente ŠPČ, povezane z evalvacijo programov. Z anketnim vprašalnikom bom poskušal zbrati podatke petih izvajalcev programa, relevantnih za potrebe moje raziskave in bistvenih za oblikovanje lastne rešitve.

2.1.2 *Vzorec raziskave*

Vzorec raziskave je skupina sedmih predavateljev (z največjim številom ur pouka v programu). Za zbiranje podatkov bom uporabil anketni vprašalnik z izvajalci pouka. Izmed izvajalcev pouka sem izbral za potrebe raziskave naslednje predmete oziroma predmetna področja: taktika pehote, taktika, športna vzgoja, metodika, oborožitev, voditeljstvo, materialno in finančno poslovanje v programu osnovno vojaško strokovno izobraževanje in usposabljanje (v nadaljevanju OVSIU).

2.2 Raziskovalna vprašanja

Za vodilo raziskave sem si pripravil sledeča raziskovalna vprašanja, in sicer:

1. Kako dosedanje oblike evalvacije programov vplivajo na spremembo programov in kako jih izboljšujejo?
2. Kdo je odgovoren za izvajanje evalvacije?
3. Kako je možno na podlagi evalvacije spreminjati oziroma dopoljevati program?
4. Ali dosedanje oblike evalvacije programov ustrezajo sodobnim oblikam?

2.3 Omejitve

V tej nalogi je pozornost namenjena izključno Šoli za podčastnike in njenim programom vojaškega izobraževanja in usposabljanja. Prav tako ugotovitve veljajo le za Šolo za podčastnike oziroma za programe, ki se na tej šoli izvajajo. Omenjenih ugotovitev v tej nalogi ni mogoče prenašati in posploševati na ostale šole, ker so vsaka zase specifika in je njihovo poslanstvo zelo raznoliko.

V raziskavi je obdelan le en program, ki se trenutno izvaja na ŠPČ. Raziskava je izvedena s pomočjo objektivizacije, utemeljene na triangulaciji metod raziskave. Triangulacijo bom oprl na teorijo iz področja evalvacije programov, na ugotovitve iz proučene literature Šole za podčastnike in na ugotovitve in zaključke, pridobljene s pomočjo anketnega vprašalnika. Posploševanje, kakršnega poznamo pri kvantitativnih raziskavah, ne bo mogoče. Raziskovalne ugotovitve se nanašajo le na raziskovani primer.

3 PREDSTAVITEV ŠOLE IN PROGRAMOV IZOBRAŽEVANJA IN USPOSABLJANJA PODČASTNIKOV SLOVENSKE VOJSKE

3.1 Predstavitev Šole za podčastnike (namen, poslanstvo, naloge, organizacijska struktura)

V Uradnem listu Republike Slovenije je bila 23. januarja 1992 objavljena Odredba o ustanovitvi Šole za podčastnike v okviru takratne Teritorialne obrambe Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 3/1992).

Začetek Šole za podčastnike sega pravzaprav v leto 1991, oziroma natančneje v december 1991, ko so se začele priprave na začetek takratnega izobraževanja in šolanja kandidatov za podčastnike.

Šolanje prve poskusne generacije slovenskih podčastnikov se je začelo 6. januarja 1992 v Centru za obrambno usposabljanje na Igu, tam je bila takrat prva lokacija šole. Prva generacija podčastnikov je šolanje zaključila 9. maja istega leta. Ob slovesnosti, ki je sledila ob zaključku šolanja prve generacije v Kočevski Reki je bil poleg podelitve diplom podčastnikom predan tudi prapor šole takratnemu načelniku šole.

Leta 1992 se je šola preselila v vojašnico Franc Rozman Stane v Ljubljani, od koder je bila leta 1997 preseljena v vojašnico Šentvid. Tam je delovala do leta 2004, ko je bila ponovno preseljena v vojašnico Postojna, kjer deluje še danes.

Šola za podčastnike je temelj, na katerem se je začel graditi izobraževalni sistem Ministrstva za obrambo republike Slovenije (v nadaljevanju MORS). Nastala je zaradi potreb nove Slovenske vojske po sodobno izšolanih podčastnikih, pripadnikih talne sestave Teritorialne obrambe (v nadaljevanju STAS TO).

Sprejeto je bilo izhodiščno načelo o začetkih slovenskega vojaškega šolstva, ki je temeljilo na tem, da imajo kandidati že končano srednjo šolo (V. stopnjo) in da se nadgrajuje splošna znanja iz civilnega šolstva z dodatnimi sodobnimi vojaško strokovnimi znanji katere bi jih pridobili z izobraževanjem na Šoli za podčastnike.

Izobraževanje in usposabljanje kandidatov za podčastnike teritorialne obrambe RS je bila prva oblika usposabljanja poklicnih starešin SV. Podlaga za usposabljanje je bil Načrt in program poskusnega usposabljanja kandidatov za PČ, ki je predvideval štiri mesečno usposabljanje z namenom, slušatelje usposobiti za poveljevanje s pehotnim oddelkom, zlasti strelskim oddelkom, v različnih bojnih nalogah.

Vse do leta 2000 je bilo temeljno poslanstvo Šole izobraževanje in usposabljanje kandidatov za PČ. Tako je do tega leta šolanje končalo 14 rednih generacij kandidatov za PČ. Usposabljanje je začela prva generacija slušateljev za podčastnike ob delu.

Zaposlovanje PČ v štabih in poveljstvih je zahtevalo nadaljevalno vojaško strokovno izobraževanje in usposabljanje, ki bi omogočalo strokovno delo v štabih in poveljstvih. V ta namen je bil pripravljen načrt štabnega tečaja za PČ, ki je vključeval vsebine s področij materialnega in finančnega poslovanja, pisarniškega poslovanja,

aplikativnega računalništva z osnovami statistike, športne vzgoje, angleškega jezika, štabnega dela in taktike.

Po tem programu je od 3. oktobra do 15. decembra 2000 25 slušateljev uspešno končalo 1. štabni tečaj za podčastnike.

V šolskem letu 2003/2004 je Šola začela z izvajanje prvega tečaja za vodne podčastnike. Do danes je šolanje zaključilo 24 rednih in sedem izrednih generacij kandidatov za podčastnike, 14 generacij slušateljev Štabnega tečaja za podčastnike in 6 generacij slušateljev Tečaja za vodne podčastnike.

Poslanstvo šole je izvajati visoko kakovostno izobraževanje in usposabljanje za slušatelje in kandidate (vojake, podčastnike in nižje vojaške uslužbence) s ciljem, da se jim s tem omogočita poklicni in profesionalni razvoj in napredek.

Iz poslanstva šole izhajata tudi temeljni nalogi šole, in sicer (SV 2003a, 5-6) :

- izvajanje osnovnega vojaško strokovnega izobraževanja in usposabljanja kandidatov za podčastnike in
- izvajanje dopolnilnega vojaško strokovnega izobraževanja in usposabljanja.

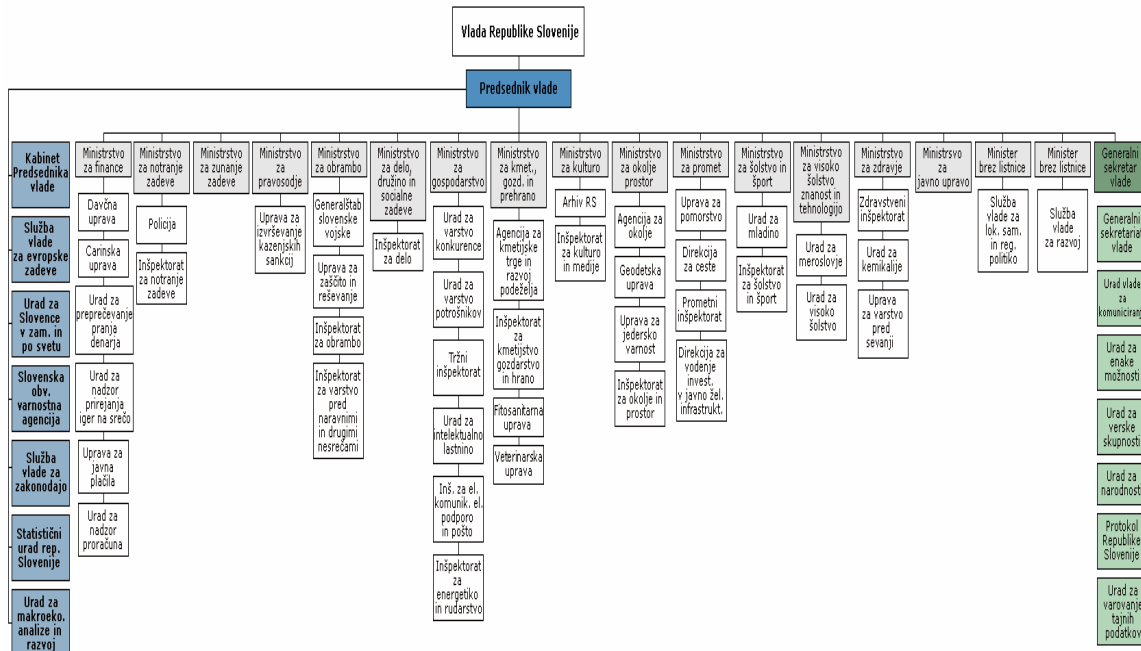
3.2 Umestitev Šole za podčastnike znotraj MORS in SV

Slovenska vojska izvaja številne naloge, med katerimi je zapisana tudi naloga izvajanje vojaškega izobraževanja in usposabljanja za oboroženi boj in druge oblike vojaške obrambe ter izvrševanje obveznosti, ki jih je država sprejela v mednarodnih organizacijah in z mednarodnimi pogodbami (ZObr, 37 člen). Te naloge podrobneje opredeljuje Zakon o službi v Slovenski vojski (2007), in sicer:

Slovenska vojska izvršuje obveznosti, ki jih je država sprejela v mednarodnih organizacijah oziroma z mednarodnimi pogodbami: z delovanjem vojaške diplomacije; s sodelovanjem v operacijah, misijah in drugih oblikah delovanja, primernih za preprečevanje sporov, ohranjanje, vsiljevanje in vzdrževanje miru ter v kolektivni obrambi; s sodelovanjem in delovanjem v skupnih poveljstvih in enotah zavezništva oziroma drugih mednarodnih organizacijah; s sodelovanjem in delovanjem v organih, predstavništvih ali službah mednarodnih organizacij; s sodelovanjem v skupnih poveljstvih in enotah, ustanovljenimi z drugimi državami; z nudenjem vojaške pomoči v oborožitvi, vojaški opremi ali v drugi obliki; z nudenjem humanitarne pomoči ali pomoči za izvajanje humanitarnih dejavnosti; s sodelovanjem v dejavnostih za preprečevanje terorističnih in drugih pojavov ogrožanja stabilnosti in varnosti. (ZSSloV, 22. člen)

Zakon o Vladi republike Slovenije določa sestavo in delo Vlade. Med drugim določa da vlado sestavlja 15 ministrov oziroma ministric, med katerimi je tudi minister za obrambo (ZVRS, 8. člen).

Slika 3.1 Organigram Vlade RS

Vir: Vlada RS 2008.

Ministrstvo za obrambo opravlja upravne in strokovne zadeve, ki se nanašajo na obrambni načrt države, razvoj, organizacijo, opremljanje, delovanje in vodenje obrambnih sil, na priprave civilne obrambe, na upravne zveze in kriptografsko zaščito v obrambnem sistemu, na vojaško šolstvo, na priprave sistema zaščite in reševanja ter na pravice in dolžnosti državljanov na področju obrambe, zaščite in reševanja. Generalštab slovenske vojske opravlja vojaško strokovne naloge, ki se nanašajo na organizacijo, usposabljanje in delovanje obrambnih sil (Zakon o organizaciji in delovnem področju ministrstev, 10. člen; v nadaljevanju ZODPM).

ZODPM pa določa, da so v sestavi ministrstva za Obrambo (v nadaljevanju MORS) (ZODPM, 2. člen 8. alineja):

- Generalštab slovenske vojske,
- Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje,
- Inšpektorat Republike Slovenije za obrambo,
- Inšpektorat Republike Slovenije za požarno varnost.

Slika 3.2 Organigram MORS

Vir: MORS 2008a.

Zakon o obrambi v 42. členu določa, da minister preko generalštaba odreja potrebne razvojne, organizacijske, tehnične in druge ukrepe ter usmeritve, ki jih izvršujejo načelnik generalštaba in podrejeni poveljniki. Poveljniki so ministru odgovorni za izvajanje teh ukrepov in usmeritev preko svojih nadrejenih.

Četrto poglavje ZObr ureja področje Slovenske vojske. Med drugim v 39. členu določa, da Slovensko vojsko sestavljajo generalštab kot organ v sestavi ministrstva ter njemu podrejena poveljstva, enote in zavodi. V drugi točki istega člena Zakon določa, da je generalštab najvišji vojaški strokovni organ za poveljevanje z vojsko. Opravlja vojaške strokovne naloge, ki se nanašajo na razvoj, načrtovanje, organizacijo, usposabljanje in delovanje Slovenske vojske.

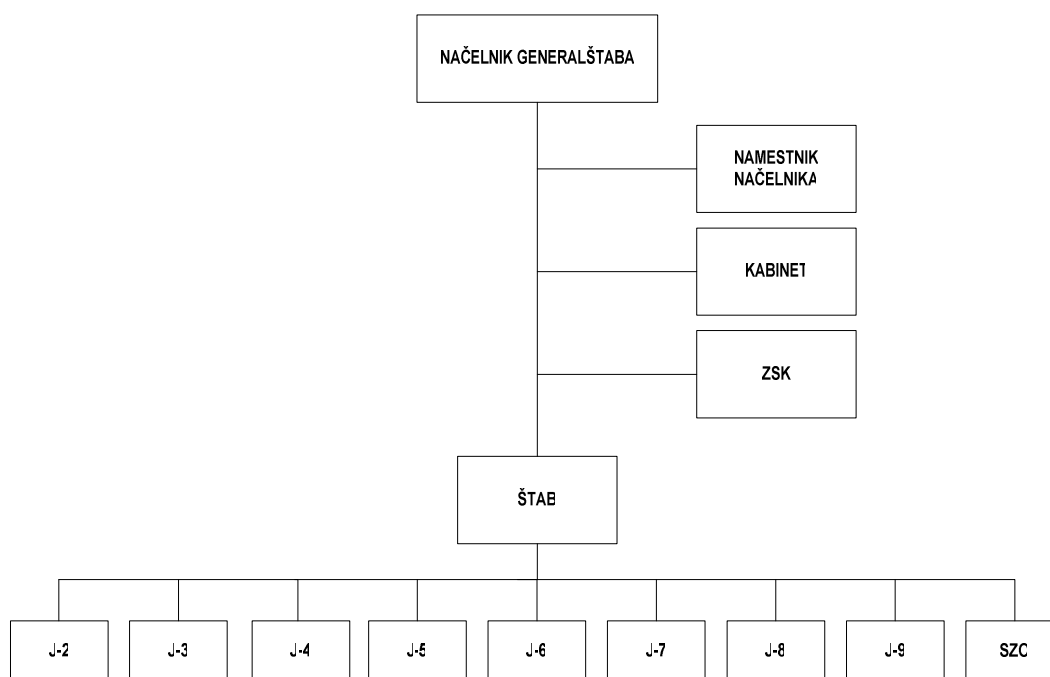
Generalštab Slovenske vojske je najvišji vojaški strokovni organ za poveljevanje vojski. Temeljni namen in poslanstvo uresničuje z izvajanjem vojaško strokovnih nalog načrtovanja in razvoja sil, organiziranja vojske, zagotavljanja zmogljivosti, modernizacije in opremljanja vojske. Načrtuje in usklajuje sodelovanje, povezovanje in delovanje Slovenske vojske v mednarodnih integracijah.

Naloge Generalštaba Slovenske vojske (MORS 2008b):

- oblikuje koncept vojaške obrambe države;
- pripravlja vojaško strateške ocene položaja Republike Slovenije;
- predvideva prihodnje dogodke in pripravlja odzive nanje;
- zagotavlja vojaške nasvete ministru za obrambo in vladi;
- sodeluje pri razvoju obrambne strategije, razvija koncepte in usmerja izdelavo doktrine vojaške obrambe;

- načrtuje razvoj, organizacijo in strukturo SV, izvaja vojaški del obrambnega načrtovanja in načrtovanja sil;
- usmerja izdelavo doktrin in konceptov sistema izobraževanja in usposabljanja;
- določa cilje in usmeritve načrtovanja, izobraževanja, usposabljanja in urjenja;
- usmerja logistično zagotovitev delovanja SV;
- usmerja in koordinira razvoj infrastrukture SV in urejanje prostora;
- usmerja delovanje sistema bojne in mobilizacijske pripravljenosti SV;
- usmerja vojno načrtovanje ter načrtovanje delovanja enot SV za potrebe zavezništva in OZN;
- ob naravnih in drugih nesrečah skladno s svojo organizacijo in opremljenostjo sodeluje pri zaščiti in reševanju po odločitvi vlade.

Slika 3.3 Organizacijska struktura Generalštaba Slovenske vojske

Vir: MORS 2008c.

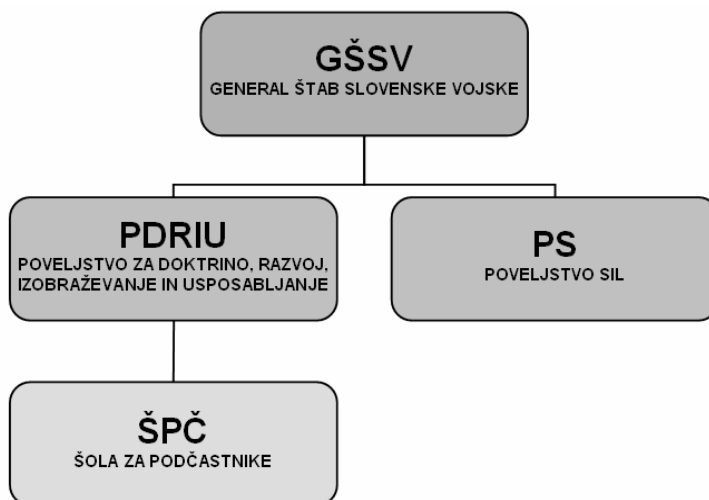
Generalštab SV sestavljajo: J-1 Sektor za kadre, J-2 Sektor za obveščevalno varnostne zadeve, J-3 Sektor za operativne zadeve; J-4 Sektor za uporabno logistiko, J-5 Sektor za vojaško politiko, integracijo in načrtovanje, J-6 Sektor za komunikacije in informatiko, J-7 Sektor za izobraževanje in usposabljanje, J-8 Sektor za načrtovanje in programiranje virov, J-9 Sektor za civilno vojaška razmerja in podporo delovanja.

Slovenska vojska je organizirana kot enotna vojska brez delitve na zvrsti ter deluje na strateški, operativni in taktični ravni (MORS 2008d):

- na strateški ravni je organiziran Generalštab Slovenske vojske;

- na operativni ravni sta organizirana Poveljstvo sil ter Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje;
- na taktični ravni pa delujejo brigade in bataljoni.

Slika 3.4 Organigram GŠSV

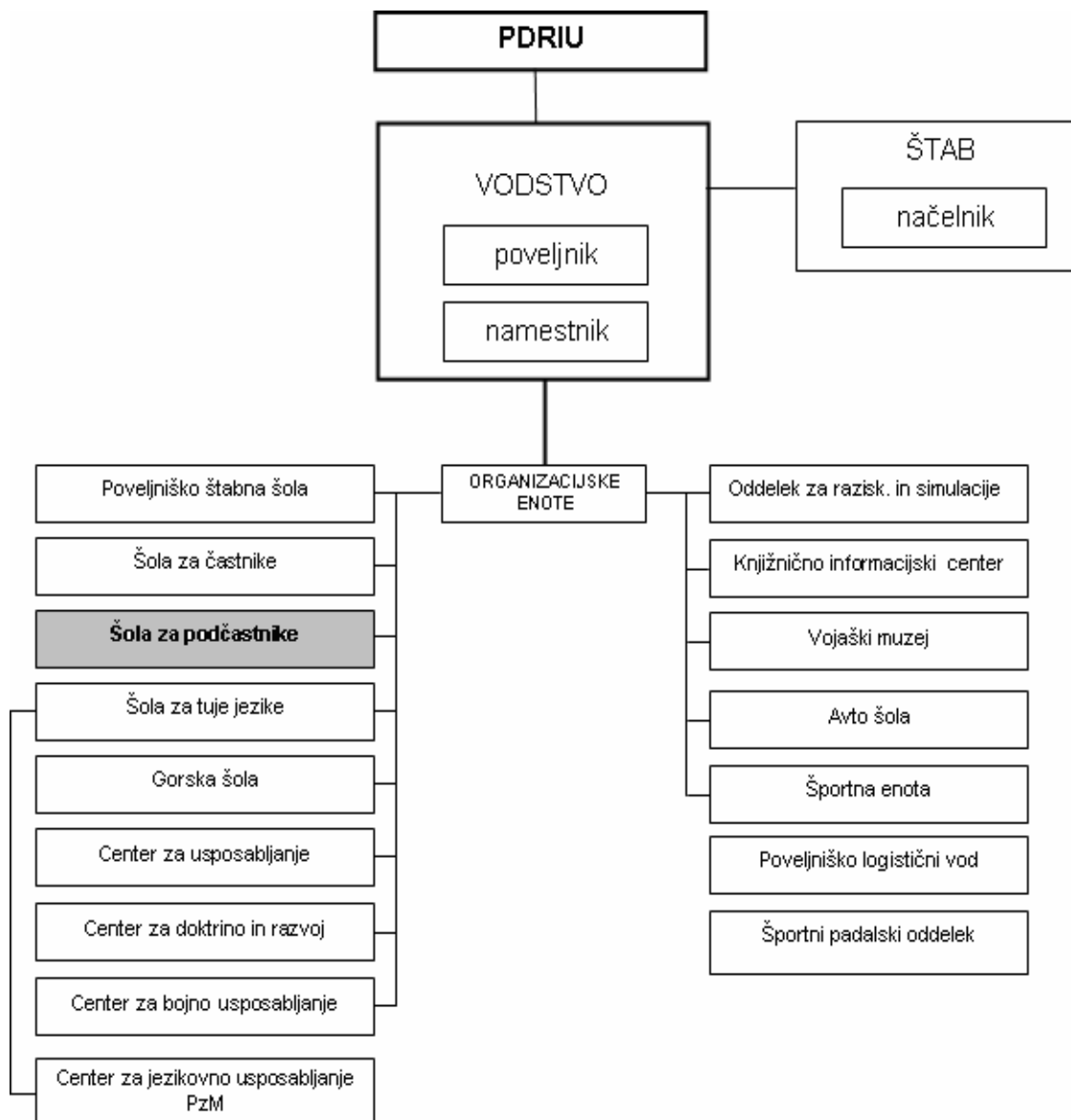

Vir: SV 2008a.

Naloge Poveljstva za doktrino, razvoj izobraževanje in usposabljanje so (SV 2008b):

- izvajanje temeljnega, osnovnega, dopolnilnega in funkcionalnega vojaškega izobraževanja ter usposabljanja,
- zagotavljanje doktrinarne, razvojne in druge podlage za delovanje ter razvoj Slovenske vojske,
- izvajanje muzejske in knjižnične dejavnosti,
- nudenje podpore poveljstvom in enotam pri izvedbi usposabljanja.

Slika 3.5 Organigram PDRIU

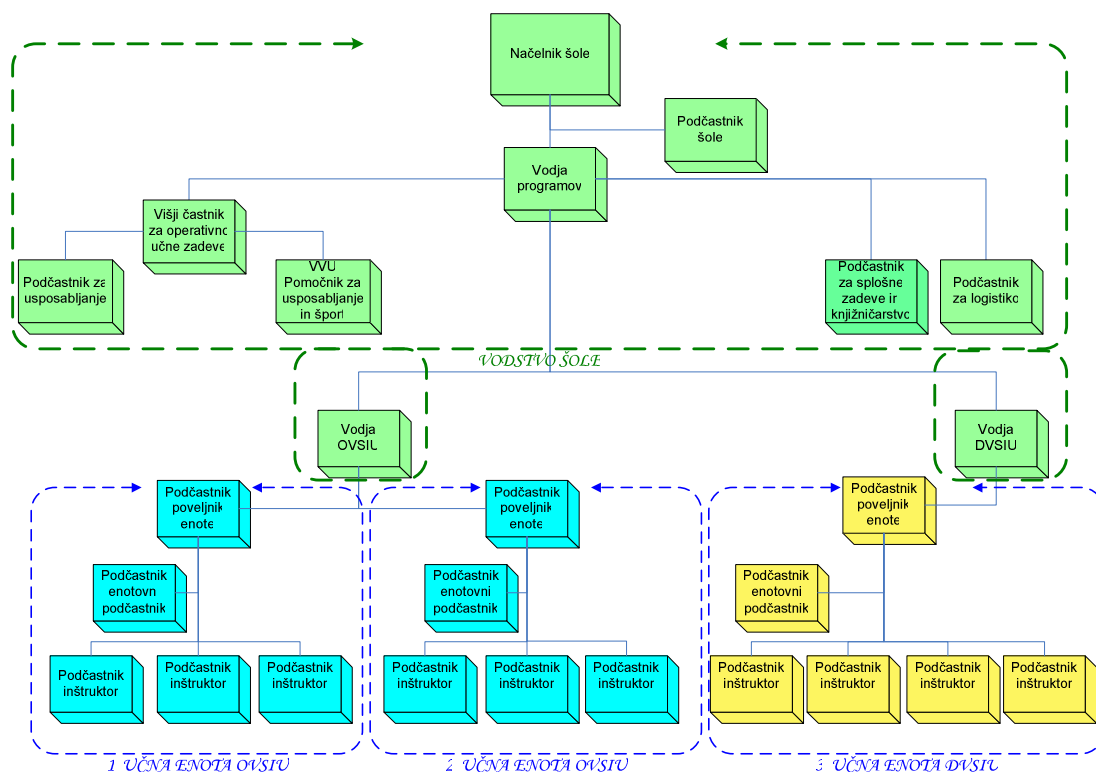
Vir: SV 2009, priloga A.

Šola za podčastnike je notranja organizacijska enota Poveljstva za doktrino, razvoj izobraževanje in usposabljanje, kar prikazuje prejšnji organigram. Šola ne razpolaga z lastnim učiteljskim kadrom (predmetnimi nosilci), ampak so omenjeni učitelji formacijsko postavljeni v Centru za doktrino. Ta zagotavlja omenjene učitelje za izvedbo posameznih programov tako na Šoli za podčastnike, kakor tudi za ostale šole. V Centru za doktrino so formacijska delovna mesta, ki združujejo dve funkciji oziroma nalogi na enem delovnem mestu. Tako so predvideni razni pomočniki in vodje oddelkov, rodov in služb v Slovenski vojski, ki so hkrati tudi nosilci posameznega predmeta. Le-ta je povezan z njihovo stroko na vojaških šolah, med katerimi je tudi Šola

za podčastnike. Center za doktrino in razvoj bom podrobneje obdelal v podpoglavju 3.6. Podrobna struktura PDRIU je prikazana v prejšnji sliki.

Skladno z formacijo Šole za podčastnike je Šola popolnena s spodaj navedenimi pripadniki oziroma dolžnostmi katere prikazuje pa jih naslednji organigram šole.

Slika 3.6 Organigram Šole za podčastnike

Vir: SV 2008e, priloga B.

3.3 Programi izobraževanja in usposabljanja na Šoli za podčastnike

Šola za podčastnike izvaja sledeče programe za potrebe VIU podčastnikov:

- osnovno vojaško strokovno izobraževanje in usposabljanje (v nadaljevanju Program OVSJU),
- tečaj za vodne podčastnike (v nadaljevanju Program TVPČ),
- štabni tečaj za podčastnike (v nadaljevanju Program ŠTPČ),
- višji tečaj za podčastnike (v nadaljevanju Program VTPČ).

Poleg omenjenih programov ima Šola za podčastnike v načrtu tudi izvajanje Programa za nižje vojaške uslužbence. Ta program VIU Tečaj za vojaške uslužbence še ni izdelan oziroma je v fazi priprave.

V nadaljevanju naloge bom podrobneje predstavil vsak posamezen program po naslednjih vsebinah:

- ime in cilj programa,

- iz česa izhaja (potrebe),
- komu je namenjen,
- organizacija in izvedba,
- predmetnik programa.

3.3.1 Osnovno vojaško strokovno izobraževanje in usposabljanje (Program OVSIU)

Najprej bom predstavil osnovni program OVSIU, ki omogoča posamezniku oziroma poklicnemu vojaku prehod na podčastniško dolžnost.

Program osnovnega vojaško strokovnega izobraževanja in usposabljanja kandidatov za podčastnike stalne sestave je odobril in podpisal takratni minister za obrambo v novembru 2004, šifra:811-03-4/2004-2, z dne 10. 11. 2004 (MORS 2004a, 2).

Program je nastal po prenovi prejšnjega programa in izhaja iz (MORS 2004a, 5):

- Zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o obrambi, ki narekuje vsebinske spremembe programa in učnih načrtov;
- novih doktrinarnih dokumentov;
- sklepa Vlade Republike Slovenije za prehod na profesionalno vojsko do leta 2004 in s tem v zvezi opredeljene strategije in ciljev v projektu PROVOJ, ki narekujejo spremembe vsebin učnih načrtov;
- razvojnih potreb podčastniškega poklica, ki terjajo drugačno znanje in zahtevajo spremembe vsebin učnih načrtov;
- članstva v NATU in EU.

Program je namenjen ciljni skupini vojakov oziroma kandidatov, ki naj bi se izobrazila za podčastniški poklic. Osnovno vojaško strokovno izobraževanje in usposabljanje za podčastnike je namenjeno vojakom s činom desetnik ali naddesetnik, kandidat pa mora imeti najmanj tri leta delovnih izkušenj v enotah SV. Mora pa biti predviden za opravljanje formacijske dolžnosti poveljnika oddelka. To je osnovno izobraževanje in usposabljanje za izpolnjevanje pogoja za podelitev čina vodnika in s tem pridobitev vojaškega poklica podčastnika.

Kandidate za podčastnike usposobimo za opravljanje del in nalog rodov (smeri) in služb SV, ki so (MORS 2004a, 7):

- pehote,
- oklepni enot,
- artilerije,
- inženirstva,
- zvez,

- radiološko-kemično-biološke obrambe,
- zračne obrambe,
- letalstva,
- nadzora zračnega prometa,
- pomorstva,
- prištabne službe,
- službe informatike,
- vojaške zdravstvene službe,
- intendantske službe,
- tehnične službe,
- prometne službe,
- vojaške policije.

Vojaško izobraževanje in usposabljanje organizira Poveljstvo za doktrino in razvoj oziroma šola za podčastnike v sodelovanju z enotami Slovenske vojske. Poteka v dveh fazah, kot je prikazano v tabeli 3.1.

Tabela 3.1 Faze usposabljanja glede na čas trajanja

I. faza	II. faza	Skupaj
590 ur	510 ur	1100 ur
75 dni	65 dni	140 dni
15 tednov	12 tednov	27 tednov
4 mesece	2 mesca	6 mesecev

Vir: MORS 2004a, 13.

Splošno vojaško strokovno IU podčastnikov (I. faza) je namenjeno pridobivanju splošnih vojaško strokovnih znanj in veščin, nujnih za podčastnike stalne sestave SV.

Vojaško specialistično IU podčastnikov (II. faza) ustreznega roda, službe ter dejavnosti logistike je namenjeno pridobivanju vojaških specialističnih znanj in veščin (MORS 2004a, 8).

Izvedba programa vojaškega izobraževanja in usposabljanja kandidatov

Prva faza vojaškega izobraževanja in usposabljanja poteka v Šoli za podčastnike, druga faza, to je vojaško specialistično izobraževanje in usposabljanje kandidatov za podčastnike, pa v učnih enotah rodov oziroma služb SV.

Usposabljanje za letalske tehnike se po končani prvi fazi nadaljuje po programu in učnem načrtu za letalske tehnike v letalski šoli Adrie Airways. Slušatelji dobijo po uspešno končanem usposabljanju čin ter osnovno licenco za vzdrževanje zrakoplovov po veljavnih predpisih.

Vojaško izobraževanje in usposabljanje obsega predavanja, demonstracije z razlago, seminarske naloge, praktično delo slušateljev med urjenji, vaje, streljanje, učne nastope in individualno delo.

Dopoldne potekajo predavanja, demonstracije z razlago, urjenje, vaje, streljanje, seminarji, učni nastopi ter preverjanje in ocenjevanje znanja ter usposobljenosti. Popoldanski čas (od ponedeljka do četrтка) je praviloma namenjen individualnemu delu. V tem času slušatelji ponavljajo in utrjujejo teoretično in praktično znanje, pripravljajo seminarske in druge naloge, se pripravljajo na pouk s proučevanjem literature oziroma se pripravljajo za preverjanje znanja, urjenje ali ponavljanje znanja. V tem času so organizirane tudi konzultacije s predavatelji in inštruktorji ter dopolnilno usposabljanje (MORS 2004a, 9).

Tabela 3.2 Predmetnik OVSIU

Predmetno področje in predmeti	1. faza število ur	2. faza število ur	Skupaj
1. Taktika	212		212
2. Oborožitev, oprema in streljanje	128		128
3. Voditeljstvo in poveljevanje	69		69
4. Zakonitosti vojaškega dela in poklicna etika	75		75
5. Metodika vojaškega usposabljanja	40		40
6. Varnost in zdravje pri delu	16		16
7. Športna vzgoja	50		50
Skupno vojaško strokovno predmetno področje	590		590
Vojaško specialistično predmetno področje		510	510
Druge aktivnosti	30	10	40
Skupaj ur	620	520	1140

Vir: MORS 2004a, 13

3.3.2 Tečaj za vodne podčastnike (Program TVPČ)

Program se imenuje Program dopolnilnega vojaško strokovnega izobraževanja in usposabljanja kandidatov za vodne podčastnike stalne sestave. Odobril in podpisal ga je takratni minister za obrambo v aprilu 2006, šifra: 603-70/2006-2, z dne 20. 4. 2006 (MORS 2006, 4).

Program je oblikovan zaradi potreb, ki izhajajo iz (MORS 2006, 4):

- novih doktrinarnih dokumentov;

- Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o obrambi;
- sklepa vlade Republike Slovenije za prehod na profesionalno vojsko do leta 2004 in s tem povezanih ciljev in opredeljene strategije v projektu PROVOJ;
- koncepta preoblikovanja Slovenske vojske do leta 2004 in prilog konceptu;
- sprejetih STANAG-ov kot slovenskih vojaških standardov.

Program je namenjen podčastnikom, ki opravljajo dolžnosti vodnega podčastnika v enotah Slovenske vojske ali so predvideni za te dolžnosti (MORS 2006, 4).

Splošni cilji vojaškega izobraževanja in usposabljanja je usposobiti kandidate v vojaških veščinah vodnega podčastnika (VPČ), kar jim omogoča (MORS 2006, 4):

- nadgradnjo splošne vojaške izobrazbe s poudarkom na pridobivanju ključnih kvalifikacij za opravljanje dolžnosti vodnega podčastnika;
- razvijanje sposobnosti za prenašanje pridobljenega znanja v neznačilne položaje in sposobnosti za reševanje težav;
- doseganje ciljev s povezovanjem teoretičnih in praktičnih vsebin ter sposobnostjo samostojne uporabe znanja pri identifikaciji in reševanju težav v vođu;
- da osvojijo praktično in uporabno znanje;
- posnemanje znanega, urjenje in reševanje težav;
- izobraževanje, ki temelji na analitičnem mišljenju in ima pri urjenju enakovreden pomen kot posnemanje.

Program funkcionalnega usposabljanja kandidatov za vodne podčastnike traja 376 ur (MORS 2006, 5).

Tabela 3.3 Predmetnik TVPČ

	Predmetno področje in predmeti	Število ur
1.	Taktika	181
2.	Oborožitev in oprema	86
3.	Športna vzgoja	32
4.	Administrativno logistično poslovanje	17
5.	Zakovitosti vojaškega dela in poklicna etika	35
6.	Metodika vojaškega usposabljanja	20
7.	Posebne aktivnosti	5+
	Skupaj	376

Vir: MORS 2006, 11.

3.3.3 Štabni tečaj za podčastnike (Program ŠTPČ)

Program Štabnega tečaja za podčastnike je program nadaljevalnega izobraževanja in usposabljanja podčastnikov v Slovenski vojski. Odobril in podpisal ga je takratni minister za obrambo v septembru 2000, šifra: 811-01-1/2000, z dne 13. 9. 2000 (MORS 2000, 2).

Z zaposlovanjem podčastnikov v štabih in poveljstvih vojaških enot se pred poklic podčastnika postavljajo številne nove zahteve, ki se odražajo tudi v potrebi po pridobivanju novih specifičnih znanj, ki so potrebna za delo podčastnikov v poveljstvih in štabih Slovenske vojske.

V dosedanjem sistemu vojaško strokovnega usposabljanja podčastnikov Slovenske vojske so razviti programi temeljnega vojaško strokovnega usposabljanja. Ti programi omogočajo usposabljanje podčastnikov za opravljanje začetnih (osnovnih) nalog podčastnikov na različnih dolžnostih v okviru bojnih enot. Zaposlovanje podčastnikov v štabih in poveljstvih SV zahteva nadaljevalno vojaško strokovno izobraževanje in usposabljanje, ki bo podčastnika SV pripravilo in usposobilo za številne nove naloge v tem poklicu.

Nadaljevalno izobraževanje in usposabljanje podčastnikov na Štabnem tečaju za podčastnike omogoča izpopolnjevanje podčastniškega kadra v skladu z organizacijskimi potrebami SV ter napredovanje vsakemu posameznemu podčastniku (MORS 2000, 6).

Štabni tečaj za podčastnike je namenjen podčastnikom stalne sestave Slovenske vojske z osebnim činom višjega vodnika ali višjim podčastniškim činom, in so v Slovenski vojski zaposleni vsaj šest let. Prednost imajo podčastniki, ki so bili po zaključenem temeljnem vojaško strokovnem usposabljanju vsaj pet let zaposleni v bojnih enotah Slovenske vojske na različnih operativnih dolžnostih, ki so predvidene za podčastnike. Štabni tečaj za podčastnike je predvsem namenjen tistim podčastnikom, ki nameravajo svojo vojaško poklicno kariero še naprej razvijati znotraj poklica podčastnika (MORS 2000, 6).

Osnovni cilj Štabnega tečaja za podčastnike je, da se podčastniki usposobijo za opravljanje osnovnih podčastniških štabnih dolžnosti v poveljstvu bataljona ter njemu enakih enot in nižjih podčastniških dolžnosti v ostalih štabih in poveljstvih Slovenske vojske. S pridobljenim znanjem podčastniki lahko sodelujejo s štabnimi častniki na področju oblikovanja dokumentacije v poveljstvih in štabih, na področju načrtovanja, sprejemanja odločitve ter pri vodenju bojevanja (MORS 2000, 7).

Izobraževanje in usposabljanje podčastnikov na Štabnem tečaju za podčastnike traja dva meseca oziroma 40 delovnih dni. Celoten program izobraževanja in usposabljanja obsega 288 učnih ur (MORS 2000, 7).

Tabela 3.4 Predmetnik ŠTPČ

Predmetno področje in predmeti		Število ur
I.	Splošni vojaški del	
1.	Materialno in finančno poslovanje v SV	12
2.	Pisarniško poslovanje v SV	12
3.	Aplikativno računalništvo z osnovami statistike	24
4.	Športna vzgoja	24
5.	Angleški jezik	40
Skupaj		112
II.	Vojaško strokovni del	
5.	Štabno delo	116
6.	Taktika	45
Skupaj		161
III.	Druge aktivnosti	
7.	Sprejem in namestitvev ter odpust slušateljev	4
8.	Uvod v tečaj	1
9.	Rezervni čas	7
10.	Zaključna slovesnost	3
Skupaj		15
IV.	Zaključni izpit	
11.	Zaključni izpit	(15)*
Skupaj		288

Vir: MORS 2000, 12.

3.3.4 Višji tečaj za podčastnike (Program za VTPČ)

Program se imenuje Učni program višjega tečaja za podčastnike. Odobril in podpisal ga je Načelnik generalštaba SV generalpodpolkovnik Albin Gutman v marcu 2009, številka: 603-20/2009-31, z dne 19. 3. 2009 (MORS 2009, 2).

Dopolnilno nadaljevalno vojaško strokovno izobraževanje in usposabljanje zagotavlja kandidatom za visoke podčastniške dolžnosti usklajeno pridobivanje veščin, navad in znanj tako, da zagotavlja njihovo skladno razvijanje za najzahtevnejše naloge v vojaški organizaciji (MORS 2009, 4).

Učni program sodi v programe dopolnilnega nadaljevalnega vojaško strokovnega izobraževanja in usposabljanja podčastnikov kot poseben program. Izobraževanje in usposabljanje podčastnikov na Višjem tečaju za podčastnike in podčastnice slovenske vojske omogoča izpopolnjevanje podčastniškega kadra v skladu z organizacijskimi potrebami Slovenske vojske.

Višji tečaj za podčastnike je namenjen najvišjim podčastnikom SV v nazivu višji praporščak in višje oziroma ravni OR 9 po standardu NATO. Dolžnosti visokih podčastnikov v nazivu višji praporščak so bataljonski/brigadni podčastnik v poveljniško enotovnem stebru oziroma prvi podčastnik na operativni in strateški ravni v štabnem in specialističnem stebru. Opravljeno vojaško strokovno izobraževanje in usposabljanje je tudi pogoj za povišanje v čin višji praporščak (MORS 2009, 4).

Ciljna skupina so podčastniki Slovenske vojske, ki so skladno s kadrovskim načrtovanjem predvideni, da opravljajo najvišje podčastniške dolžnosti v poveljstvih in enotah Slovenske vojske. Opravljen Višji tečaj je tudi pogoj za opravljanje najzahtevnejših podčastniških dolžnosti v poveljstvih in enotah Nata (MORS 2009, 4-5).

Cilj je, da slušatelje in slušateljce usposobimo za opravljanje najzahtevnejših del in nalog v poveljstvih in enotah Slovenske vojske v miru, oboroženem boju in nalogah enote v tujini pri opravljanju zadanih nalog, sprejetih kot del obveznosti Slovenske vojske v tujini, ter za izvajanje zahtevnih dolžnosti v poveljstvih in enotah zavezništva tako na mirnodobnih lokacijah kot na misijah (MORS 2009, 4).

Višji tečaj za podčastnike traja po sedem ur na dan ali 43 delovnih dni (MORS 2009, 9).

Tabela 3.5 Program VTPČ

	Predmetno področje in predmeti	Število ur
1.	Voditeljstvo	80
2.	Obrambno varnostni sistemi RS, EU in NATO	30
3.	Civilno vojaška razmerja	20
4.	Vojaške operacije	80
5.	Vojaški bonton in protokol	20
6.	Upravljanje z viri	50
7.	Študijska ekskurzija	20
	Skupaj	300

Vir: MORS 2009, 9.

3.4 Sistem vojaškega izobraževanja in usposabljanja

V letu 2003 je bil v Slovenski vojski dopolnjen sistem vojaškega izobraževanja in usposabljanja vseh vojaških oseb ter vojaškega usposabljanja poveljstev, enot in zavodov Slovenske vojske (Obvezne usmeritve ministra za obrambo za preoblikovanje in razvoj sistema vojaškega izobraževanja in usposabljanja v Slovenski vojski, šifra 811-01-1/2003-31 z dne 14. 7. 2003).

Temeljna izhodišča tega sistema so bila (SV 2003, Dodatek 1: Stanje in izhodišča za prenavo, 3-4):

- Spremembe zakonodaje: Zakon o dopolnitvah in spremembah zakona o obrambi, Dopolnitve zakona o vojaški obveznosti in drugi;
- Vstop v zvezo NATO in s tem povezane vse sprejete obveznosti;
- Prehod na poklicno vojsko dopolnjeno s prostovoljno rezervo;
- Programi razvoja in opremljanja Slovenske vojske;
- dosedanje domače in tuje izkušnje s področja vojaškega izobraževanja.

Ogrodje sistema VIU v SV je oblikovano po teoretičnem modelu sistemov, jedro v institucionalnem smislu pa so programi in ne institucije (v ožjem pomenu besede), kar ustreza specifičnosti procesov VIU v SV ter zagotavlja prilagodljivost in učinkovitost sistema (SV 2003, 1).

Sistem VIU v SV predstavlja skupek sestavin in mehanizmov, povezanih in vpetih v medsebojne odnose ter usmerjenih uresničevanje zastavljenih ciljev. Postavljen je z vidika organizacije in nalog (poslanstva), procesov, kadrov/udeležencev/izvajalcev, programov, tehnologije ter realizacije in evalvacije.

V organizacijskem smislu je sistem VIU v SV sestavljen iz štirih podsistemov, in sicer (SV 2003, 4):

- Izobraževanje in usposabljanje posameznikov v institucijah vojaškega izobraževanja in usposabljanja doma in v tujini ter v javnih izobraževalnih in drugih institucijah doma in v tujini. Zagotavlja pridobivanje vojaške izobrazbe, vojaška in druga strokovna znanja ter vojaško in drugo strokovno usposobljenost, pridobivanje vojaških poklicnih kvalifikacij, kontinuirano dopolnjevanje znanj ter oblikovanje posameznika v smislu razvijanja njegovih sposobnosti, iniciativnosti, samostojnosti ter profesionalnega odnosa do opravljanja vojaškega poklica. V Sloveniji se pri izvajanju procesov v tem podsistemu zagotavlja vzgoja za vojaške in državljanske vrednote in razvijanje pripadnosti in odgovornosti do tima/enote/SV.
- Usposabljanje poveljstev enot in zavodov, ki poteka pretežno po metodi urjenja in zagotavlja izurjenost posameznikov, skupin, poveljstev in enot kot celot za izvajanje nalog Slovenske vojske v miru in v vojni. Pri tem je posebej pomembno, da se pri posameznikih razvije sposobnost za kohezivno kolektivno delovanje. Obseg in vsebina nalog v tem podsistemu je tesno povezana s fazami operativne sposobnosti poveljstva ali enote.
- Raziskovanje in razvoj v okviru VIU, ki zagotavljata razvoj vojaške stroke in vojaških ved, programov VIU, uspešnih metod VIU, razvoj vojaško strokovne literature, razvoj tehničnih in drugih sredstev, ki podpirajo izvedbo programov ter omogočajo in podpirajo učinkovit razvoj posameznikovih veščin in izurjenost enot.

- Zagotovitev VIU, ki se kaže v zagotovitvi procesov VIU, predvsem na področjih zagotavljanja kadrov, oskrbovanja, premikov in transporta, vzdrževanja MS in učnih sredstev, zdravstvene zagotovitve, vojaške infrastrukture in finančne zagotovitve.

Enoten (celovit) sistem vojaškega izobraževanja torej zajema vse pripadnike Slovenske vojske: poklicne, pripadnike prostovoljne rezerve in vojake na prostovoljnem služenju vojaškega roka.

3.4.1 Ravni in vrste VIU v SV

Temeljna delitev VIU je glede na število udeležencev VIU, in sicer:

- izobraževanje in usposabljanje posameznika,
- usposabljanje skupine, enote, poveljstva.

Nadaljnja delitev VIU izhaja iz temeljne delitve glede na raven.

VIU posameznika se deli na (SV 2003, 4-5):

- temeljno vojaško strokovno usposabljanje (TVSU) za vojaške osebe, katerega del se lahko za vojaške uslužbence izvaja kot del osnovnega usposabljanja za delo v vojski;
- osnovno vojaško strokovno usposabljanje (OVSU) za profesionalne vojake;
- osnovno vojaško strokovno IU (OVSIU) za podčastnike in častnike in osnovno usposabljanje za delo v vojski (OUDV) za vojaške uslužbence;
- dopolnilno vojaško strokovno IU (DVSIU), ki se izvaja kot nadaljevalno, funkcionalno ali dodatno DVSIU;
- usposabljanje posameznika na dolžnosti UPnD (On The Job Training), izvaja se pretežno po metodah samozpopolnjevanja in urjenja v poveljstvih in enotah; v to skupino se uvrstita tudi kondiciranje v streljanju in vzdrževanje telesne pripravljenosti;
- usposabljanje skupin, poveljstev in enot se deli na urjenja skupin, poveljstev in enot (UP, UE), taktične vaje poveljstev in enot (TVP, TVE), taktične vaje z bojnim streljanjem (TVBS), študijske vaje (ŠV) ...

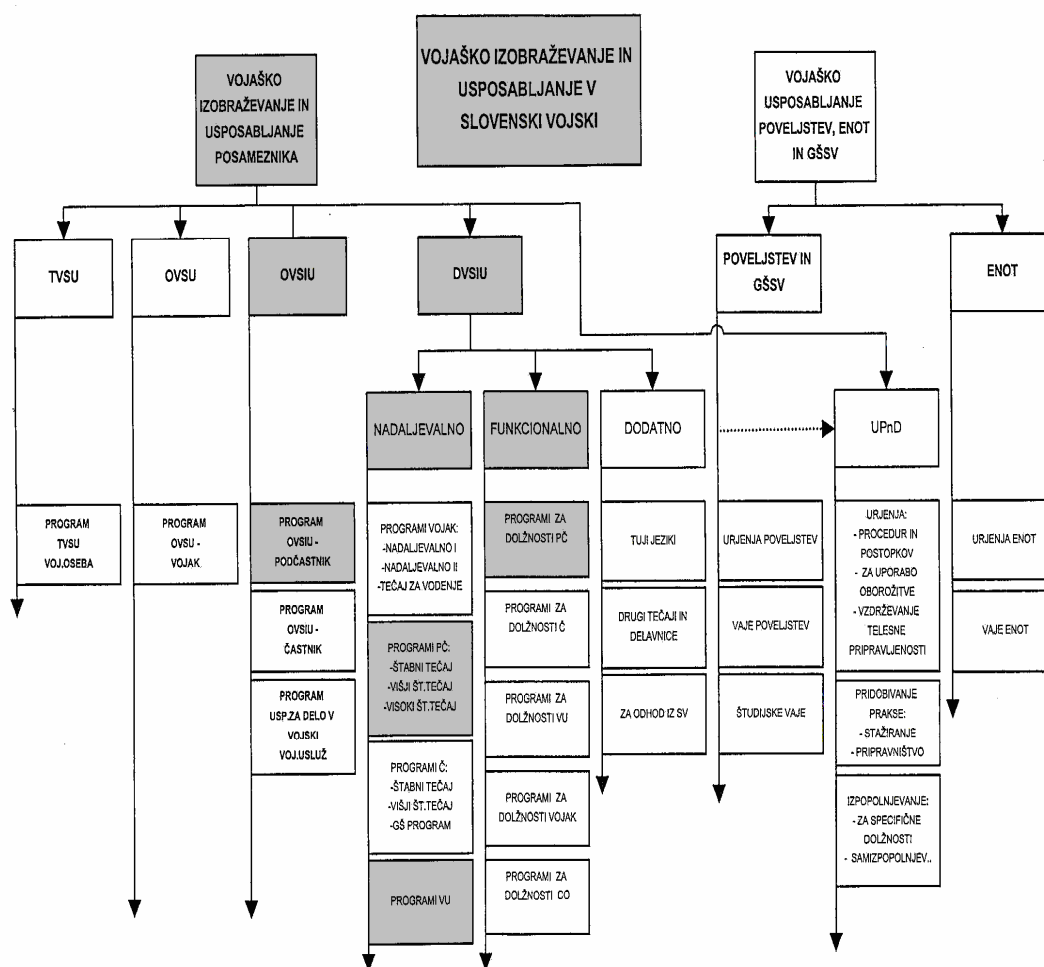
Vojaško izobraževanje in usposabljanje je v celovitem sistemu možno deliti še na (SV 2003, 4-5):

- VIU z vidika organizacije: redno VIU, izredno VIU, VIU ob delu, VIU iz dela, VIU na daljavo;
- VIU po namenu: splošno VIU, specialistično VIU;

- posebej pripravljene oblike vojaškega usposabljanja s ciljem spoznavanja in pridobivanja temeljnih znanj na vojaškem in obrambnem področju se bodo izvajale kot promocijsko in informativno VIU;
- deli programov VIU, predvsem TVSU, deloma tudi OVSU in OVSIU se lahko izvajajo kot selekcijsko VIU;
- in ostali vidiki delitve VIU v SV.

V sistemu vojaškega izobraževanja in usposabljanja posameznika obstajajo različne vrste vojaškega izobraževanja in usposabljanja, katerega pojasnjuje naslednja slika.

Slika 3.7 Vojaško izobraževanje in usposabljanje v Slovenski vojski

Vir: SV 2003, Dodatek 4: definicije, ravni in vrste VIU v SV, 4.

Resolucija o splošnem dolgoročnem programu razvoja in opremljanja Slovenske vojske Šoli za podčastnike določa posebno vlogo.

Šola za podčastnike bo nosilec osnovnega vojaškega strokovnega izobraževanja in usposabljanja podčastnikov in nižjih vojaških uslužbencev. Izvajala in usklajevala bo dopolnilno usposabljanje za začetne poveljniške dolžnosti do ravni voda in koordinirala

izvajanje osnovnega specialističnega usposabljanja. Izvajala bo nadaljnje izobraževanje nižjih in višjih podčastniških dolžnosti. Usposabljanje in izobraževanje bo izvajala za poveljniško enotovne, specialistične in štabne dolžnosti podčastnikov in nižjih vojaških uslužbencev (MORS 2004b, poglavje 3.6.3).

3.5 Potek generacijskega načrtovanja

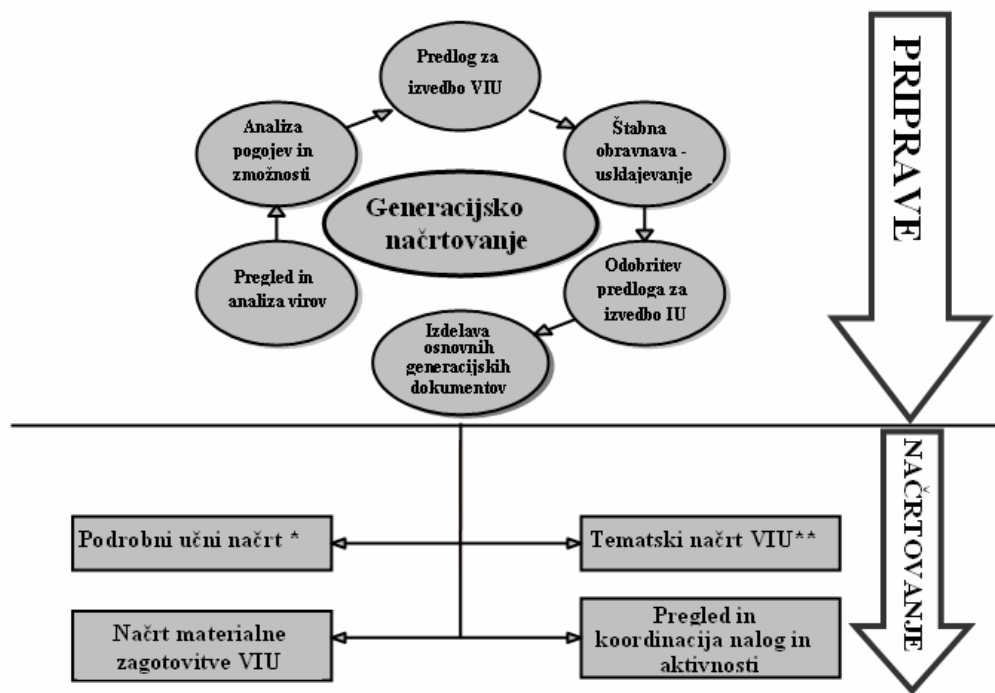
Generacijsko načrtovanje zajema vse aktivnosti in postopke ter dokumente, vezane za izvedbo posamezne generacije oziroma programa VIU. Za lažje delo ter predvsem za zagotovitev enotnosti načrtovanja, priprav in izvedbe VIU je v PDRIU predpisan Postopkovnik za načrtovanja VIU v PDRIU. Ta postopkovnik opredeljuje vse potrebno v zvezi z načrtovanjem, pripravo in izvedbo izobraževanja v posameznih šolah.

Postopkovnik za načrtovanja VIU v PDRIU določa potek priprav, načrtovanja in izvedbe programa po naslednjih vsebinah (povzeto po SV 2005, 5-42):

- priprave za načrtovanje VIU generacije;
- načrtovanje izdelave generacijskih dokumentov;
- izdelava izvedbenih dokumentov;
- druge odgovornosti in aktivnosti pri načrtovanju;
- organiziranje in izvedba VIU na šolah;
- mesečno načrtovanje VIU;
- postopkovnik za izvedbo koordinacije dela in VIU;
- načrt koordinacije (s katerim se opredelijo obveznosti učiteljev v posamezni Šoli);
- vrsta in odgovorne nosilce izdelave posameznih dokumentov;
- vsebina in oblika podrobnega učnega načrta;
- organizacija izvedbe predmeta;
- predlog potreb materialnotehničnih sredstev za izvedbo predmeta;
- tematski načrt izobraževanja in usposabljanj;
- načrt izobraževanja in usposabljanja slušateljev (urnik);
- priprave na VIU (učne priprave – opomnik);
- analizo/poročilo po izvedenem programu;
- koordinacijo VIU v PDRIU.

Potek oziroma postopki in aktivnosti generacijskega načrtovanja so shematsko prikazani v naslednji sliki:

Slika 3.8 Potek generacijskega načrtovanja VIU v PDRIU

Opombe:

* ŠTJ, LETŠ, CU ne izdelujeta Podrobni učni načrta (v nadaljevanju PUN). Izdelujeta mesečni načrt usposabljanja.

** LETŠ ne izdeluje Tematski načrt (v nadaljevanju TN). Načrt VIU se izdelava za posameznega pilota, glede na osebne lastnosti.

Vir: SV 2005, 13.

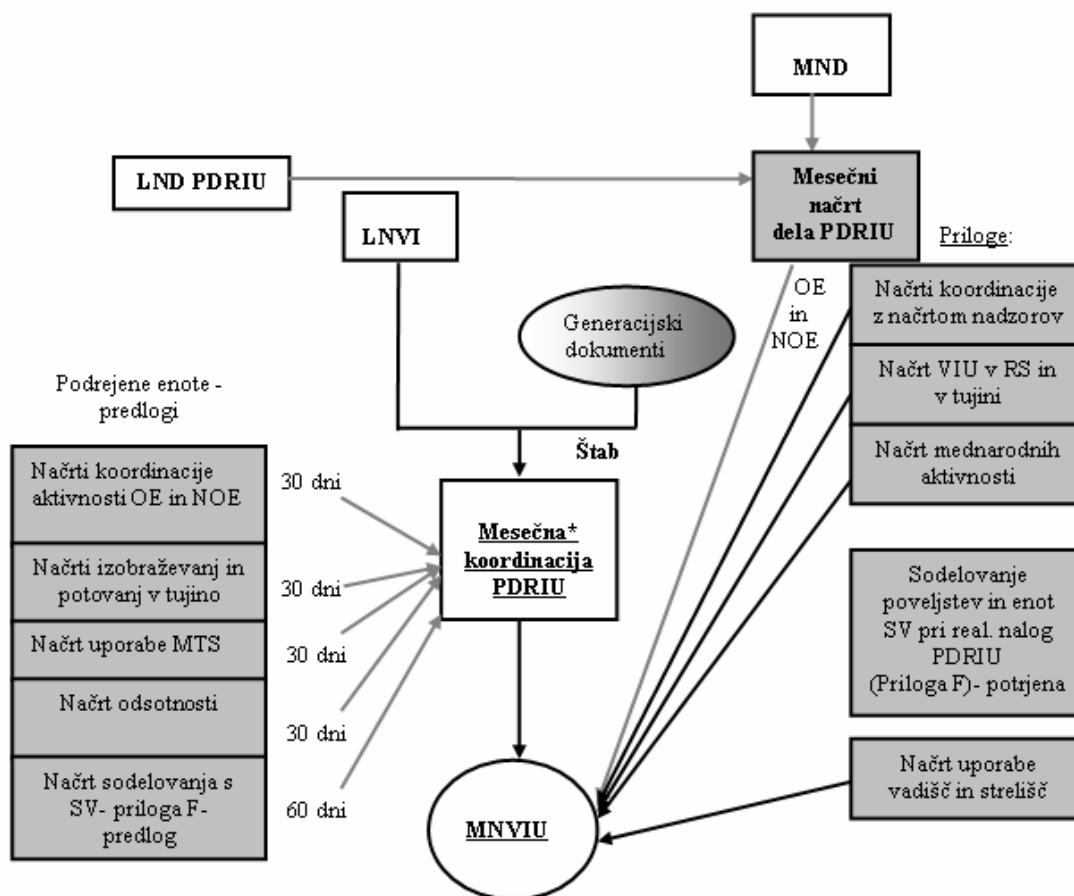
Mesečno načrtovanje VIU v PDRIU se sestoji iz (SV 2005, 13):

- priprave za izvedbo koordinacije VIU in VU;
- koordinacije VIU, VU in ostalih aktivnosti;
- izdelave mesečnih načrtov urnikov VIU.

Podlaga za mesečno načrtovanje VIU so:

- LND z LNVIU PDRIU;
- generacijski dokumenti;
- akti GŠSV, PSSV in PDRIU, ki opredeljujejo aktivnosti, ki niso zajete z zgoraj navedenimi načrti izredne naloge in naloge, ki izhajajo iz zaključkov analiz določenih aktivnosti ali faz VIU;
- programi VIU in VU.

Slika 3.9 Mesečno načrtovanje VIU v PDRIU

Opombe:

* OE in NOE so skrbniki za svoje učilnice. Medsebojno uporabo koordinirajo samostojno. V G3 samo v vednost.

Koordinacijo procesov VIU, VU in ostalih aktivnosti v PDRIU izvaja Štab PDRIU G3 vsak prvi ponedeljek v mesecu za dva meseca naprej.

Vir: SV 2005, 13.

V letnem programu dela Šole za podčastnike oziroma posamezne šole so načrtovana posamezna VIU oziroma programi. Z generacijskimi dokumenti, kateri temeljijo na Letnem načrtu VIU in Programu VIU, konkretiziramo izvedbo določenega programa VIU, s katerimi natančno določimo organizacijo, priprave in realizacijo vsakega posameznega programa. Med generacijske dokumente štejemo vse dokumente načrtovanja, izvajanja in zagotovitve VIU v eni generaciji, vezane na posamezen program VIU na Šoli za podčastnike.

Namreč Šola za podčastnike ima načrtovano v Programu dela za leto 2009 izvedbo ene generacije OVSIU, treh Štabnih tečajev, Tečaj za vodne podčastnike in Višji tečaj za podčastnike. Načrtovanje programov se zelo velikokrat prekriva in je zato potrebno usklajevanje med posameznimi programi.

3.6 Center za doktrino in razvoj

Center za doktrino in razvoj je notranja organizacijska enota (enako kot ŠPČ) Poveljstva za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje. Iz omenjenega centra prihajajo na Šolo za podčastnike poučevati učitelji oziroma predmetni nosilci posameznih programov, navedenih v prejšnjem poglavju. Zahtevek za učitelje opredelimo po posameznih dnevih v Načrtu koordinacije VIU za dva meseca vnaprej. V tem načrtu »rezerviramo« posameznega učitelja za določen predmet v programu na posamezni šoli. V omenjeno koordinacijo VIU namreč vpisujejo svoje zahteve vse šole. Za uskladitev načrta koordinacije se praviloma v začetku meseca izvajajo koordinacijski sestanki, na katerih se uskladijo med drugim tudi potrebe po posameznih učiteljih tako, da se včasih zamenjajo določene načrtovane vsebine v urnikih posameznih programov. Tako se uskladi načrt koordinacije VIU za tekoči in naslednji mesec. Prej omenjenih koordinacij oziroma sestankov se udeležujejo višji častniki za operativno učne zadeve iz vseh šol, ker so odgovorni za načrtovanje potreb po učiteljih, ter odgovorni pripadniki s strani CDR in PDRIU. Po končanem programu pa se pripravi pregled učne obveznosti predavateljev, ki so sodelovali v procesu VIU na šoli. Tak pregled prikazuje dejansko opravljene ure pouka posameznih učiteljev v določenem programu. Za ponazoritev je v spodnji tabeli prikazana učna obveznost učiteljev, kateri so odgovarjali na anketni vprašalnik v eni generaciji oziroma v programu OVSIU.

Tabela 3.6 Pregled učne obveznosti učiteljev po predmetnih področjih (program OVSIU)

	Učitelj oziroma predmetno področje (predmeti)	Število ur
1	Taktika pehote	115
2	Taktika	87
3	Športna vzgoja	50
4	Metodika	40
5	Oborožitev	39
6	Voditeljstvo	26
7	Materialno in finančno poslovanje	17
	Skupaj	374

Vir: MORS 2003b.

Center za doktrino in razvoj je nosilec znanstvenoraziskovalnega dela na področju izobraževanja in usposabljanja, vojaške doktrine, teorije in prakse vojne veščine ter tehnološkega razvoja Slovenske vojske, razvoja in evalvacije oborožitvenih sistemov ter programiranja vojaškega izobraževanja in usposabljanja.

Naloge Centra za doktrino in razvoj so naslednje (SV 2008c):

- Sektor rodov združuje oddelke rodov pehote, oklepni enot, artilerije, inženirstva, zvez, jedrske, radiološke, kemične in biološke obrambe, letalstva, zračne obrambe in pomorstva, ki vodijo razvoj rodov ter so nosilci specialističnega izobraževanja in usposabljanja v vojaških šolah ter znanstvenoraziskovalnega dela na svojem področju.
- Razvojno programski sektor združuje Oddelek za razvoj vojaškega izobraževanja in usposabljanja, Oddelek za učenje iz izkušenj, Oddelek za elektronsko izobraževanje, Oddelek za razvoj in uvajanje kadrovskega sistemov ter Oddelek za založništvo in izdajateljstvo. Sektor proučuje razvoj vojaškega izobraževanja in usposabljanja, razvoj kadrovskega sistema, sistema učenja iz izkušenj in izvajanja elektronskega izobraževanja ter zagotavlja kakovostno založniško dejavnost.
- Sektor vojaške logistike izdeluje strokovne podlage za organizacijo, razvoj in operativno delo vojaške logistike ter jih usklajuje s sistemom logistike zveze Nato in civilnim sistemom logistike v Republiki Sloveniji. Sektor sestavljajo oddelki za oskrbovanje, vzdrževanje, premike in transport ter zdravstveno zagotovitev.
- Sektor vojaško družboslovnih ved in športa proučuje mednarodno ter slovensko vojaško in civilno pravo, vojaško topografijo ter geografijo, vojaško zgodovino, vojaško sociologijo, vojaško pedagogiko in didaktiko ter vojaški šport.
- Sektor temeljnih vojaških ved, poveljevanja in voditeljstva je nosilec razvoja koncepta voditeljstva ter izvajanja delavnic po programih dela z ljudmi. Sektor izvaja poučevanje na vseh vojaških šolah ter se ukvarja z znanstveno raziskovalnim delom.

Vpliv nestalnega učiteljskega kadra na Šoli za podčastnike

CDR sem podrobno že predstavil v tem podpoglavju, kjer sem govoril tudi o postavitvi učiteljev v CDR, ki prihajajo poučevati na Šolo za podčastnike. Šola za podčastnike ne razpolaga z lastnim učiteljskim kadrom, ampak prihajajo učitelji izvajati obveznosti na Šolo na podlagi mesečne koordinacije, ki predstavlja zahtevek za posameznega učitelja. Taka postavitve učiteljev ima med drugim tudi nekaj negativnih dejavnikov, med katere prištevam predvsem razdvojenost učiteljev, ker izvajajo več nalog, zato nimajo možnosti in dovolj časa, da se posvetijo samo svojemu predmetu in pouku na Šoli. Po drugi strani izvajajo tudi druge naloge, ki niso direktno povezane z učiteljsko in predmetno vsebino. Nekateri učitelji poučujejo na Šoli za častnike in na Šoli za podčastnike, kar je po mojem mnenju neprimerno, saj gre za dva različna nivoja, in je prilagajanje učitelja vsakemu nivoju zelo zahtevno. Čas, ki ga porabijo učitelji za

prihod na šolo, še dodatno obremenjuje učitelje (pot iz Maribora v Postojno), tako da pouka ne izvajajo spočiti. Po drugi strani je organizacija izvedbe pouka otežena tudi iz vidika usklajevanja posameznih tem v in med predmeti, kajti učitelje je treba racionalno načrtovati. To pa v praksi pomeni, da poskušamo načrtovati pouk tako, da ima posamezen učitelj štiri ure pouke (ne več, ne manj) zaradi racionalnosti prihoda iz Maribora v Postojno na sedež Šole.

Take angažiranost učiteljev ne omogoča zadostne posvetitve učiteljev njenim vsebinam dovolj posvetiti posameznemu predmetu in njegovim vsebinam. Potemtakem tudi vključenost v evalvacijo programa in znotraj njega posameznih predmetov ne more biti na zadovoljivem nivoju. Smiselno bi bilo razmisliti o postavitvi učiteljev za posamezen predmet na eni Šoli. To bi gotovo prineslo pozitivne učinke tako v organizacijskem, motivacijskem in tudi v vsebinskem smislu glede samih predmetov, programov, ne nazadnje pa bi prispevalo tudi k dvigu kakovosti same evalvacije.

3.7 Dosedanja realizacija programov

Začetek delovanja Šole za podčastnike sega v december 1991. Takrat so bile prve priprave na začetek takratnega izobraževanja in šolanja kandidatov za podčastnike. Od takrat do danes se je na Šoli za podčastnike izobraževalo skoraj 2700 podčastnikov. V naslednji tabeli so prikazana izvedena vojaška izobraževanja po posameznih programih.

Tabela 3.7 Prikaz izvedenih izobraževanje na ŠPČ

Zap. št.	Vrsta vojaškega izobraževanja in usposabljanja	Število generacij	Končalo šolanje	Trenutno na usposabljanju generacija slušateljev	
1	OVSIU – redna generacija	24	1318	/	/
2	OVSIU – izredna generacija	7	652	/	/
3	ŠTPČ	14	376	7	/
4	TVPČ	6	143	/	29
5	II. faza OVSIU		191	/	/
6	SKUPAJ		2680	/	/

Vir: MORS 1992.

Če primerjamo število izvedenih izobraževanj na ŠPČ s trenutnim številom zaposlenih podčastnikov v slovenski vojski (v naslednji tabeli 3.8) vidimo, da število izobraževanj presega število trenutno zaposlenih podčastnikov v SV. To razliko je mogoče pojasniti predvsem s tem, da so podčastniki najprej opravili osnovno VIU (OVSIU) za podčastnika in nekateri Tečaj za štabnega ali vodnega podčastnika. Nekaj

podčastnikov je med drugim tudi zapustilo vrste SV, nekaj njih pa kariero nadaljuje v častniških vrstah.

Tabela 3.8 Stalna sestava SV

Stalna sestava SV, podatki za marec 2009	Število	Delež (v %)
Častniki	1225	17,27
Podčastniki	1851	26,09
Vojaki	2736	38,57
Vojaški uslužbenci	762	10,74
Civilne osebe	502	7,08
Uradniki	18	0,25
Skupaj	7094	100,00

Vir: SV 2008d.

Iz omenjenih podatkov o številu izvedenih izobraževanj je mogoče tudi sklepati, da je podčastnikom kot nosilnemu stebru slovenske vojske posvečena posebna pozornost za njihovo izobraževanje. Po drugi strani je tako trditev mogoče podkrepiti tudi z novim programom VIU oziroma s Programom za višji tečaj za podčastnike, ki je bil letos odobren in podpisan. Prvo izobraževanje podčastnikov po tem programu pa je načrtovano v septembru letos.

Iz navedenega lahko z gotovostjo trdimo, da je pri takem številu izobraževanj več kot utemeljeno posvetiti posebno pozornost evalvaciji programov na šoli za podčastnike. Namreč evalvacija programov namreč omogoča vrednotenje, ocenitev in nadgradnjo ter razvoj novih programov, ki sledijo potrebam podčastnikov.

4 OPREDELITEV EVALVACIJE

4.1 Pojem evalvacije

Štrajn pravi, da je evalvacija eden od najbolj razširjenih načinov ugotavljanja kakovosti vzgojno-izobraževalnega dela, zlasti v letih, ko je naraščal pomen izobraževanja, opredeljevanja lastnosti šolskih sistemov ipd. (Štrajn 2000, 6).

Verbinc v slovarju tujk opredeljuje evalvacijo kot določitev vrednosti in cenitev, izrazu evalvirati pa pripisuje določanje vrednosti oziroma (o)cenitev (Verbinc 1987, 196).

Rossi in Freeman, opredeljujeta evalvacijo kot sistematično uporabo metod družboslovnega raziskovanja za ocenjevanje načrta, implementacije in rezultatov ter učinkovitosti programov, politik oziroma opazovane enote (Rossi in Freeman 1993, navedeno po Macur 1995, 296).

Patton (1990), ki se posveča predvsem uporabi kvalitativnih metod evalvacije, to opredeljuje kot sistematično zbiranje, analizo in interpretacijo informacij o dejavnostih in rezultatih dejanskih programov z namenom oceniti te programe (Patton 1990, navedeno po Miglič 2005, 65).

Evalvacija lahko poteka na različnih ravneh. V izobraževanju so najbolj pogoste evalvacije na ravni izobraževalnega programa, v zadnjem času pa tudi na ravni izobraževalne institucije (Štrajn 2000, 13).

Vsi prej omenjeni avtorji opredeljujejo evalvacijo kot proces ali postopek vrednotenja z različnimi pristopi. Ta proces vrednotenja pa ima osnovni namen vrednotenja kakovosti izobraževalnega procesa in s tem programa, po katerem je bil proces izveden. Rezultati vrednotenja pa so neizogibno potrebni za evalvacijo programa. Namreč razvijanje in nadgrajevanje ali, drugače povedano, izboljševanje in posodabljanje izobraževalnega procesa se začenjajo prav pri ugotavljanju kakovosti izvedbe programa. Ovrednotena izvedba nam že sama po sebi pove, kje je program slab, kje je dober. Predvsem pa nam da potrebne usmeritve za posodobitev programa. Seveda mora biti evalvacija izvedena kakovostno strokovno in vsebinsko ter predvsem nepristransko skladno z jasnimi merili kakovostno izvedena.

4.1.1 *Modeli oziroma vrste evalvacije*

V literaturi je opredeljenih več različnih modelov in vrst evalvacij, kar je posledica različnega razvoja na mnogih področjih (Štrajn 2000, Miglič 2005, Macbeath in McGlynn 2006).

V nalogi bom v nadaljevanju deloma predstavil le formativno in delno sumativno evalvacijo. Formativno evalvacijo imenujejo nekateri avtorji tudi procesno evalvacijo.

Formativna ali tudi procesna evalvacija evalvira sam proces izvajanja programa ali določenega političnega ukrepa v nasprotju s sumativno evalvacijo, ki evalvira končne

rezultate programa ali ukrepa. Namen formativne evalvacije je izpopolnjevanje programov, namen sumativne evalvacije pa je ugotavljanje učinkovitosti programov, ki vodi v odločitve, ali naj se programi ukinejo ali nadaljujejo (Štrajn 2000, 21).

Formativna evalvacija uporablja kvalitativne metode. Zagotavlja podrobnosti o predpisanih pomanjkljivostih programa. Kaj deluje in kaj ne deluje dobro? Kako program doživljajo udeleženci in kako učitelji? Formativne evalvacije so zelo koristne v zgodnjih fazah programa, ko se pričakuje, da se bo program spreminjal in razvijal. Učitelji si prizadevajo uporabljati nove pristope in se prilagoditi potrebam udeležencev programa. Formativna evalvacija lahko zagotavlja povratne informacije o procesu in učinkih, ki jih ima program na udeležence. V tem primeru je zelo primeren naturalistični evalvacijski pristop, ki evalvatorju omogoča spremljanje razvoja programa (Štrajn 2000, 21).

Ravno v letošnjem letu se spreminjajo in dopolnjujejo programi vojaškega izobraževanja in usposabljanja na Šoli za podčastnike. Kajti zahteve, katere izhajajo iz hitrega razvoja Slovenske vojske in z vključitvijo RS v severnoatlantske povezave so te zahteve po prenovi še toliko bolj izražene in vsekakor potrebne. Vojaško izobraževanje je med drugim tudi neprestano odvisno poleg ostalega tudi od vojaške tehnike, katero določena vojska uporablja. Lahko rečem, da so programi odvisna spremenljivka od druge spremenljivke, kot je vojaške tehnike. Zaradi uvedbe novih orožij in tehnike v operativno uporabo je seveda potreba po evalvaciji programov na šoli še dodatno utemeljena (MORS 2004b).

Glede na to od kod prihaja izvajalec evalvacije, ločimo zunanjo in notranjo evalvacijo. O zunanji evalvaciji govorimo, kadar prihaja izvajalec evalvacije iz zunanje inštitucije, v našem primeru iz nadrejenega poveljstva (PDRIU) oziroma iz CDR. Namreč v CDR so formacijska delovna mesta, katera so predvidena za razvoj programov oziroma med drugim tudi za evalviranje programov VIU na vojaških šolah. Torej je v tem primeru evalvator iz zunanje inštitucije (upoštevaje, da ni pripadnik ŠPČ). Poleg omenjenega pa je lahko kot zunanji evalvator inšpektorat za obrambo RS, kateri ima pristojnost izvajanja inšpekcijskih nadzorov na področju obrambe in znotraj te tudi v vojaških šolah. Vendar je možnost take inšpekcije v smislu evalvatorja programov zelo majhna. Inšpekcija sicer redno inšpecira tudi vojaške šole, vendar pretežno po drugih vprašanih dela šol. Po drugi strani pa je običajno evalvator oziroma več njih iz same šole. Za notranje evalvatorje znotraj šole štejem tudi vse učitelje in predmetne nosilce, čeprav formacijsko niso postavljeni na Šoli za podčastnike ampak so formacijsko pripadniki CDR. Seveda poleg omenjenih učiteljev moramo sem prišteti v prvi vrsti načelnika šole (kateri ima tudi t. i. funkcijo ravnatelja) in vodjo programov oziroma namestnika načelnika (ki ima tudi t. i. funkcijo pomočnika ravnatelja), višjega častnika za operativno učne zadeve kot organizatorja procesov, vodji obeh vrst

izobraževanj, poveljnike učnih enot in inštruktorje (več o pripadnikih šole glej organigram Šole za podčastnike na sliki 3.6 na strani 14).

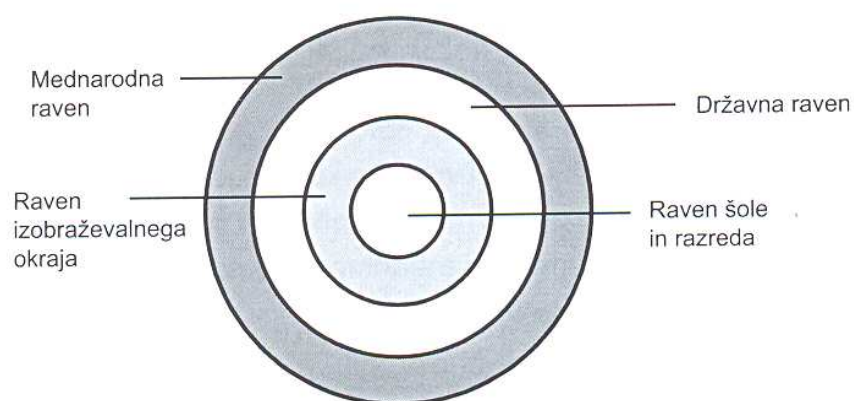
4.1.2 Kdaj naj bi se evalvacija izvajala

Na evalvacijo lahko pogledamo tudi iz drugačnega vidika, vidimo jo lahko kot notranjo evalvacijo, ki je vgrajena in je stalnica ter bistveni sestavni del vsakodnevnega šolskega in razrednega življenja. Tako kot je lahko ocenjevanje sprotno in vgrajeno v učenje samo, tako lahko tudi evalvacija postane navada, refleks, naučena reakcija učencev in učiteljev. To predpostavlja, da imajo učenci in učitelji na razpolago evalvacijske pripomočke, da je njihovo prepoznavanje teh pripomočkov zadovoljivo in da, kot pri športniku na treningu (ki se popolnoma zanaša na povratno informacijo o svojem nastopu) verjamejo, da bodo ti pripomočki uporabni in koristni za izboljšanje uspeha (Macbeath in Mc Glynn 2006, 20)

Okolje šole

Archie Mc Glynn pravi, da mora učinkovit sistem šolske evalvacije vsebovati elemente tako zunanje kot notranje evalvacije. Ob uvedbi šolske revizijske enote HMI na nacionalni konferenci leta 1992 je njen direktor in eden izmed avtorjev knjige Evalvacija uporabil sliko koncentričnih krogov slika 4.1, da bi prikazal vseobsegajočo naravo evalvacije v izobraževanju. Šola je postavljena v središče, kar poudarja, da je glavna gonilna sila in da se mora kot taka ukvarjati z vprašanji, kako dobri smo in kako to vemo (Macbeath in Mc Glynn 2006, 25).

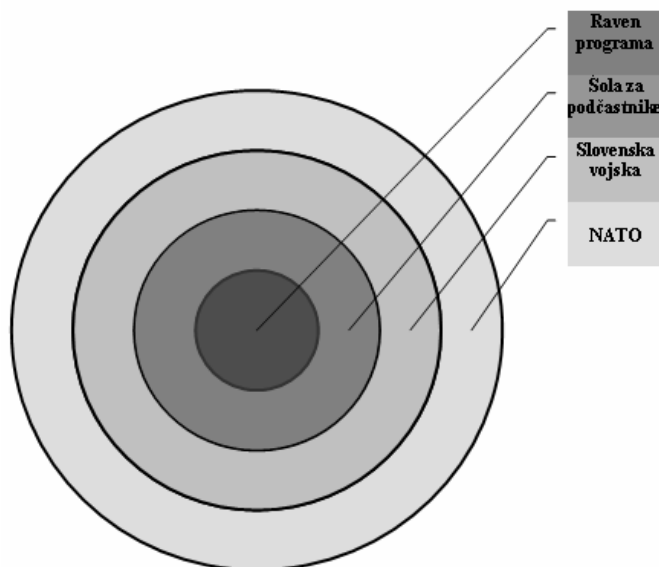
Slika 4.1 Štiri ravni evalvacije

Vir: Macbeath in Mc Glynn 2006, 25.

Če poskušamo omenjeno sporočilo o relevantnem okolju neke šole prenesti v vojaško okolje, lahko to prikažemo z naslednjo sliko.

Slika 4.2 Ravni okolja

Legenda:

- Raven šole in razreda raven programa;
- Raven izobraževalnega okraja Šola za podčastnike;
- Državna raven Republika Slovenija Slovenska vojska;
- Mednarodna raven v vojaškem smislu – NATO.

Iz prikazanega sledi, da mora šola upoštevati okolje v katerem se nahaja. V tem primeru mora konkretno Šola za podčastnike upoštevati mednarodno, državno, okolje šole in programa, katerega izvaja. Postavitev programa v središče okolja, kar v praksi pomeni v središče pozornosti, je sicer v skladu s Konceptom VIU v SV, vendar taka opredelitev oziroma določitev težišča ni v praksi najučinkovitejša. Po mojem skromnem mnenju bi bilo smotrnejše in učinkovitejše postaviti v središče Šolo za podčastnike z kakovostnimi in predvsem izkušenimi učitelji. Le ti bi med drugim skrbeli tudi za kakovostne programe (s pomočjo učinkovite evalvacije) in kot ciljno aktivnost kakovostno izvedbo pouka oziroma programov.

Zbiranje evalvacijskih podatkov za potrebe evalvacije ni slučajno, ampak je skrbno načrtovana aktivnost. Metode in tehnike zbiranja potrebnih podatkov morajo biti cenovno ustrezne in primerne za vse udeležence evalvacije.

Evalvacijska literatura obravnava predvsem tri kategorije evalvacijskih tehnik, in sicer razgovore, vprašalnike in opazovanja. Razgovori, strukturirani ali nestrukturirani, se odvijajo na primer med izvajalcem in udeležencem ali udeležencem in njegovim nadrejenim pred usposabljanjem, med njim in/ali po njem. Vprašalnike je mogoče uporabljati na različnih evalvacijskih ravneh za pridobivanje kvantitativnih ali kvalitativnih podatkov, pri opazovanjih ali samoocenjevanju (Miglič 2005, 103).

Eno od pomembnejših metodoloških vprašanj je doseganje verodostojnosti rezultatov preučevanja. Literatura odsvetuje uporabo le enega kazalca programskih učinkov in priporoča uporabo različnih in neodvisnih vrst podatkov, opazovanj in metod njihovega zbiranja, t. i. metodo triangulacije, s katero se poveča stopnja veljavnosti (Miglič 2005, 104).

Za potrebe te naloge sem si izbral evalvacijski vprašalnik, s katerim bom iskal odgovore pri učiteljih na zastavljena raziskovalna vprašanja. Poleg njega pa bom proučil tudi dokumentacijo, povezano v zvezi z evalvacijo programov.

4.2 Namen in cilj evalvacije

Evalvacija je proces, v katerem se osmislijo informacije, zbrane med nadzorom izvajanja projekta, ter oblikujejo zaključki in ukrepi, ki bodo koristna povratna informacija organizaciji za nadaljnje delo na obstoječih/novih projektih in katere izkušnje se lahko uporabijo za izboljšanje redne dejavnosti (CMEPIUS 2009a).

Namen je primerjati dejanske podatke o izvajanju projekta s tistimi iz načrta projekta (prijavnice) in oceniti, kako dobro se izvajanje drži načrtovanega glede trajanja projekta, nastalih stroškov in opravljenega dela. Za morebitna odstopanja (pozitivna/negativna) se poiščejo razlage. Zaključke in ugotovitve zbere vodja projekta v poročilu za pristojne osebe organizacije. Ugotovitve se uporabijo tudi pri pripravi končnega poročila o izvedbi projekta za financerja – za utemeljevanje, da je projekt dosegel obljubljen cilje in da so bili ustvarjeni obljubljeni rezultati. Dobra evalvacija je lahko v veliko pomoč pri utemeljevanju uspešnosti projektov, katerih rezultati so manj oprijemljivi in ne predstavljajo nekega materialnega izdelka. Cilj evalvacije je prikazati napredek projekta na vseh nivojih tako, da bo posameznik na podlagi poročila hitro videl kako se projekt razvija in kako se izvajajo posamezne aktivnosti projekta. Že v zelo zgodnji fazi projekta mora biti možno ugotoviti odstopanja od načrtovanega in ustrezno ukrepati (CMEPIUS 2009b).

4.3 Dosedanje oblike evalvacije

Šola za podčastnike evalvacije programov v pravem pomenu besede ne izvaja oziroma je še ni izvajala. Po končanem posameznem programu je šola dolžna pripraviti analizo programa, kot jo določa Postopkovnik za VIU v PDRIU, ki bo podrobneje predstavljen v podpoglavju 5.1.1.

Analize VIU Šola posreduje v nadrejeno poveljstvo oziroma v PDRIU, le to pa jih nato posreduje v oddelek za prenavo programov v CDR. Pri vrednotenju omenjenih predlogov oddelek v širšem smislu pretehta posredovane predloge in po njihovi proučitvi se odloči, katere bo sprejel oziroma vključil v spremembo in dopolnitev programa.

Štabne obravnave ali konference, na kateri bi z združenimi močmi (učitelji, šola, nadrejeno poveljstvo ...) sodelovali oziroma sinergijsko izvedli evalvacijo programa in to izrazili v prenovi programa, do sedaj ni bilo. Dosedanje oblike evalvacije programa so predvsem analize izvedbe VIU (po opredeljeni vsebini v prilogi dve), katere pripravi šola po končanem programu.

Iz proučene literature lahko sklepam, da samo kvalitetna evalvacija programov prispeva k dvigu kakovosti vojaškega izobraževanja in usposabljanja. Le ta omogoča povratno informacijo o nivoju kakovosti programa. Evalvacijo kot tako pa moramo izvajati na raznih nivojih. Najprej jo izvedejo učitelji po izvedenem pouku sledi evalvacija na nivoju Šole, izvaja pa se tudi na nivoju oddelka, ki je sicer odgovoren za prenavo programov znotraj CDR. Kot končni porabnik izšolanih podčastnikov bi morale tudi Poveljstvo sil sodelovati pri evalvaciji, kar bi zagotavljalo povratno informacijo o kakovosti programa. Le to lahko dosežemo le s sodelovanjem in izmenjavo izkušenj na različnih nivojih.

4.4 Podlage za uvajanje sprememb programov

Kot je bilo povedano v prejšnjem podpoglavju, Šola evalvacije programov v pravem pomenu besede ne izvaja, zato tudi rezultati evalvacije niso oziroma ne morejo biti podlaga za prenavo programa.

Program OVSIU prenave programa, spreminjanje, dopolnjevanje, razvoj programa in evalvacije sploh ne omenja, kar lahko štejemo kot pomanjkljivost, saj bi že sam program lahko opredeljeval, kako naj se program dopolnjuje in nadgrajuje.

Kot podlago za prenavo programa lahko smatramo Koncept sistema VIU v SV, vendar le na četrti strani omenja evalvacijo in le te v nadaljevanju niti ne razčlenjuje in ne opredeljuje postopkov ter odgovornih nosilcev evalvacije za programe VIU v SV. Torej že na konceptualni ravni evalvacija ni zadostno opredeljena.

Koncept sistema VIU v SV določa CDRIU – naloge (poslanstvo) (SV 2003a, 7):

- izvajal bo analize in na njihovi podlagi sodeloval z GŠSV pri oblikovanju predlogov sprememb in predlogov za odločanje na strateški ravni za razvoj sistema VIU ter izvajanje raziskovalne in razvojne dejavnosti v SV;
- razvijal bo sistem, programe in podporo izvedbe programov VIU vojakov, VIU podčastnikov in častnikov, usposabljanja vojaških uslužbencev za delo v vojski ter vojaškega usposabljanja poveljstev in enot SV;
- izvajal bo programe TVSU kandidatov za vojaške osebe ter programe OVSV in OVSIU ter DVSIU vseh vojaških oseb, razen dela vojaškega UPnD, ki so bo izvajalo v poveljstvih in enotah, ter posebej pripravljene programe vojaškega usposabljanja državljanov.

V prvi točki prej navedenih nalog koncept pravi, da je CDRIU med drugim odgovoren tudi za razvojne dejavnosti, med katero lahko štejemo tudi evalvacijo programov VIU. V drugi točki neposredno nalaga nalogo razvoja programov, katero naj izvaja na podlagi analiz, navedenih v prvi točki. V tej točki bi bila smiselna opredelitev razvoja sistema VIU in programov VIU s pomočjo evalvacije. V tretji točki pa koncept nalaga CDRIU nalogo izvajanja programov, kar v praksi počnejo šole znotraj CDRIU oziroma danes znotraj PDRIU.

Pri tem je treba poudariti, da so zgornje naštete naloge določene CDRIU, ker takrat PDRIU še ni bil formiran oziroma lahko zgornje naštete naloge danes smatramo za naloge PDRIU. Iz navedenega lahko zaključim, da koncept VIU določa oziroma nalaga odgovornost PDRIU za razvoj programov, med katere sodijo vsekakor tudi programi ŠPČ.

5 ANALIZA EVALVACIJE PROGRAMOV NA ŠOLI ZA PODČASTNIKE

5.1 Analiza pisnih virov

Analiza dokumentov povezanih z evalvacijo programov. Med te dokumente štejemo analize, ukaze in štabne obravnave, ki so bile izvedene v povezavi z evalvacijo programov.

V tem podpoglavju bom izvedel analizo Postopkovnika za načrtovanje VIU v PDRIU, analize izobraževanja in usposabljanja generacije oziroma programa in analizo štabnih obravnav ter ukazov vezanih na prenovu programov na šoli.

5.1.1 Analiza Postopkovnika za načrtovanje VIU v PDRIU

Kot določa Postopkovnik za načrtovanja VIU v PDRIU, je treba koncu VIU posameznega programa izdelati pisno analizo/poročilo po naslednjih vsebinah, prikazanih v prilogi dva.

Postopkovnik določa, da je zaključna analiza zbir analiz (predmetnih nosilcev, PUE ...) izdelajo do datuma, opredeljenega v izvedbenem ukazu šole. Poročilo/analiza mora biti izdelana najkasneje v 30 dneh od zaključka generacije (faze ...). En izvod se dostavi v vednost štabu PDRIU (SV 2005a, 41). Omenjena zaključna analiza ne opredeljuje nikakršne evalvacije programa oziroma programov, ampak je usmerjena le v izvedbo programa v tehničnem smislu (kako je bil program izveden). Morebitne predloge, spremembe in dopolnitve je v tehničnem smislu mogoče v omenjeni analizi opredeliti le v 7. točki te analize. Tako analizo se posreduje nadrejenemu poveljstvu, ki to analizo preuči in ovrednoti predloge, pobude o spremembah in jih nato pri izvedbi naslednjega programa praviloma upošteva v svojih ukazih za izvedbo VIU. Postopkovnik za načrtovanje VIU evalvacije, kot je opredeljena v podpoglavju 4.1.1 ne opredeljuje. Vsekakor bi bilo dobro, da bi postopkovnik evalvacijo opredelil le v grobem oziroma določil pristojnosti, odgovornosti, način izvedbe in poročanje o izvedeni evalvaciji programov na vseh šolah. Torej je po tem postopkovniku možna le delna samoevalvacija programa po predmetih v celotni odvisnosti od predmetnih nosilcev in je usmerjena predvsem v izvedbo. Torej ni načrtovana kot samostojna aktivnost evalvacijska konferenca ali obravnava po končanem programu, kar bi omogočilo oziroma olajšalo vrednotenje celotnega programa. Tako opredeljene aktivnosti v postopkovniku ne omogočajo vrednotenja programov v vsebinskem smislu. V tej smeri je smotrno razmišljati o dopolnitvi postopkovnika s poudarkom na evalvaciji programov po posameznih predmetnih področjih in ne nazadnje v celoti.

5.1.2 Analize izobraževanja in usposabljanja generacije

Za potrebe analize te naloge sem iz arhiva šole izvzel in proučil naslednje analize po končanem VIU:

- Analiza izobraževanja in usposabljanja 20. generacije OVSIU, številka: 810-02-304-178, z dne 20. 6. 2005 (SV 2005b),
- Analiza izobraževanja in usposabljanja 21. generacije OVSIU, številka: 810-02-3/2005-142, z dne 1. 6. 2006 (SV 2006),
- Analiza izobraževanja in usposabljanja 22. generacije OVSIU, številka: 603-6-3/2006-119, z dne 10. 7. 2007 (SV 2007) in
- Analiza izobraževanja in usposabljanja 23. generacije OVSIU, številka: 603-33/2008-135, z dne 27. 5. 2008 (SV 2008f).

Skupne zapisane ugotovitve prej navedenih analiz so:

- Vsebinsko so programi obnovljeni in kvalitetni.
- Nosilci posameznih predmetov so bili prepozno seznanjeni z nalogo.
- Preveliko število specializacij v II. fazi.
- Med slušatelji so bile velike razlike v motiviranosti, znanju, spretnosti, sposobnosti in izkušnjah.
- Pomanjkanje materialnih in učnih sredstev.

Skupni predlogi prej navedenih analiz so:

- Zagotoviti boljše materialne pogoje za delo.
- Zagotoviti neoporečna ter moderna učna in vadbeni sredstva v zadostnih količinah.
- Zagotoviti telovadnico in opremljenost namenskih učilnic za kabinetni pouk.
- Zagotoviti pravočasno seznanitev in prisotnost na šoli oziroma 90 dni pred začetkom VIU.
- VIU v II. fazi izvajati le v štirih specializacijah.
- Zagotoviti in izpopolniti UE.
- Načrtovalcem VIU zagotoviti več rezervnega časa za dodatne aktivnosti.
- Zagotoviti v PDRIU enoto za podporo VIU (praktičnega urjenja) do jakosti voda.
- Izvesti skupno terensko usposabljanje za vse specializacije v II. fazi.

Predlogi iz analiz glede spremembe (evalvacije) programov so:

- Analiza izobraževanja in usposabljanja 20. generacije OVSIU, številka: 810-02-3/04-178, z dne 20. 6. 2005 nima predlogov.

- Analiza izobraževanja in usposabljanja 21. generacije OVSIU, številka: 810-02-3/2005-142, z dne 1. 6. 2006 nima predlogov.
- Analiza izobraževanja in usposabljanja 22. generacije OVSIU, številka: 603-6-3/2006-119, z dne 10. 7. 2007 ima naslednje predloge:
- Spremembe pri programu: vključiti v program teme iz operacij v podporo miru, spremembe pri programu: vključiti v program teme od nove oborožitve (FN 2000S).
- Vpeljati v program predmet zvez in računalništva.

Analiza izobraževanja in usposabljanja 23. generacije OVSIU, številka: 603-33/2008-135, z dne 27. 5. 2008 ima naslednje predloge:

- V izboru za napotitev kandidatov za podčastnike na OVSIU zahtevati, da imajo vsi kandidati zaključen tečaj za desetnike. Naveden kriterij mora biti določen v programu.
- Zagotoviti postopnost programov za vojaka desetnika in podčastnika od najnižjega nivoja do najvišjega. Dejstvo je, da morajo pridobljena znanja kandidatov na izobraževanjih in usposabljanjih zagotavljati sledljivost in nadgradnjo. Določene teme po programu je treba spremeniti ali dopolniti.
- Program OVSIU dopolniti s ciljem zagotovitve za predavanja – teorijo v manjšem številu ur, ostali del izvesti dinamično in zanimivo, kajti podčastniki potrebujejo za opravljanje svojega dela znanja veščin ki jih izvajajo praktično.
- Z uvajanjem nove oborožitve v SV (AP F 2000 S), bi bilo treba dopolniti program usposabljanja, ga prilagoditi novemu orožju, predvsem pri praktičnem pouku (ugotoviti trajanje streljanj pri posameznih zaporednih številkah).

Iz prej navedenih ugotovitev lahko zaključimo, da se v 20. in 21. generaciji OVSIU (letu 2005 in 2006) evalvacija sploh ni izvajala. Predmet vrednotenja (skladno s postopkovnikom za načrtovanje VIU) je bila le izvedba VIU z analizo, vendar brez poudarka na evalvaciji vsebine programa. Omenjene analize izvedbe VIU lahko opredelimo kot nekakšne zametke oziroma začetno razvojno stopnjo prave evalvacije, kakršna bi morala slediti po končanem VIU. Sedanja stopnja evalvacije programov ne omogoča prenosa predlogov oziroma ugotovitev v prakso, kar je osnovni namen evalvacije. Poleg tega je mogoče zaključiti, da evalvacija programov na ŠPČ ni kontinuiran proces in se ji le v zadnjem času posveča več pozornosti, kar potrjujejo analizi VIU 22. in 23. generacije OVSIU.

5.1.3 Analiza štabnih obravnav

V slovenski vojski uporabljamo Navodilo za štabno delo, katero opisuje poveljevanje, organiziranje in delo poveljstva in štaba, štabne odnose, štabne naloge in

funkcije, načela operativnega oblikovanja, vrste ter vsebine načrtovanja delovanj, vrste in načine organiziranja poveljniških mest ter vsebine in oblike osnovnih bojnih dokumentov (Furlan 2007, 1-1). Med drugim Navodilo tudi določa razne štabne postopke, kot so štabna obravnava in analiza, štabno poročanje, štabni obisk in nadzor, ter štabno konferenco.

Štabno obravnavo organiziramo, kadar obravnavamo problem, ki zahteva sodelovanje vseh ali večino štabnih organov in pri kateri je treba vsestransko proučiti posamezne elemente. Pri tem štabni organi obdelajo ali analizirajo zadeve, ki vplivajo na njihovo področje. Bistveni elementi so opredelitev problemov s presojo in izkušnjami, proučitev razsežnosti medsebojne povezanosti ter odgovori na glavna vprašanja, postavljena v pripravah na obravnavo in analizo, ki vplivajo na razvijanje rešitve. Štabna analiza je z vidika pristopa metodološko zahtevnejša od štabne obravnave, saj temelji na uporabi analitičnih metod (statističnih metod, tehnik vrednotenja in pregledovanja ipd.).

Štabna obravnava in štabna analiza imata praviloma naslednji potek:

- opredelitev problema,
- priprave na obravnavo in analizo,
- izvedba,
- oblikovanje rezultatov,
- štabno seznanjanje poveljnika – skupinski del,
- sklepni del obravnave in analize z usmeritvami in nalogami za nadaljnje delo.

V pripravah na štabno obravnavo in analizo je treba opredeliti predmet proučevanja in postaviti zahteve, razdeliti gradivo ter določiti odgovornost za proučevanje. K uspešnosti priprav in izvedbi pomembno prispevajo ustrezne usmeritve poveljnika ali načelnika štaba. V kolikor zagotovimo dobro vodenje skupnega dela obravnave in analize, potem lahko dosežemo ugodne učinke in se izognemo izgubljanju časa zaradi ponavljanja znanih dejstev in nepotrebnega razpravljanja (PDRIU 2007a, 2-A-6).

Iz predstavljenе štabne obravnave in analize je mogoče zaključiti, da ja takšen način obravnavanja (problema – evalvacije programa) ne samo obvezen in predpisan, ampak tudi primeren, saj ustreza vsem zahtevam katere mora imeti oziroma ima evalvacija programov. V tako obravnavo in analizo je treba seveda poleg zgoraj navedenih vsekakor vključiti tudi predmetne nosilce oziroma učitelje, kateri so ključnega pomena za uspešno evalvacijo programa.

V arhivu Šole za podčastnike sem pregledoval dokumente, povezane z izvajanjem VIU na Šoli za podčastnike. Izmed več štabnih obravnav se nobena ne povezuje z prenovo programa in tudi ne z evalvacijo programa.

5.1.4 Analiza ukazov vezanih na prenovo programov na šoli

Septembra 2008 je PDRIU izdal Ukaz za izdelavo in dopolnitev programov VIU s predlogi ŠPČ (SV 2008g), v katerem nalaga odgovornemu oddelku za prenovo programov v CDR, da pripravi prenovo programa OVSIU, ŠTPČ in TVPČ z upoštevanjem predlogov posredovanih s strani ŠPČ. Predlogi, navedeni v prilogi ukaza, so v bistvu ugotovitve analiz izvedenih programov (predvsem Analize izobraževanja in usposabljanja 23. generacije OVSIU v letu 2007 in 2008) na šoli in niso rezultat evalvacije kot take. Ukaz tudi določa rok za pripravo novega programa, in sicer do 15. 12. 2009.

5.2 Analiza standardnega operativnega postopka za delo Šole za podčastnike

Ta standardni operativni postopek (v nadaljevanju SOP) za delo Šole za podčastnike je temeljni akt o notranji organizaciji in delu POVŠPČ na mirnodobnem poveljniškem mestu. Notranja organizacija, naloge in pristojnosti posameznikov in organizacijskih enot v sestavi poveljstva temeljijo na določenih Pravil štabnega dela in Pravil službe v Slovenski vojski, formaciji poveljstva ter niza pravilnikov in navodil Ministrstva za obrambo, Generalštaba Slovenske vojske in Poveljstva za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje, ki urejajo bivanje in delovanje poveljstev in enot Slovenske vojske, postopke z dokumenti, varnostne ukrepe, uporabo, hrambo in varovanje opreme in oborožitve in drugo.

Šolanje na šoli pomeni vstopna vrata za pridobitev vojaških poklicev podčastnik in nižji vojaški uslužbenec. Iz vsebine dela in iz splošnega poslanstva šole izhajajo naloge šole, ki so načrtovanje, organiziranje, vodenje, izvajanje in kontrola izvedbe naslednjih programov (SV 2008e, 3-4):

- Osnovnega vojaškega izobraževanja in usposabljanja kandidatov za podčastnike (OVSIU),
- Osnovnega usposabljanja kandidatov za nižje vojaške uslužbence za delo v vojski (OUDV),
- Dopolnilno vojaško strokovno IU (DVSIU),
- Nadaljevalnega vojaškega izobraževanja in usposabljanja podčastnikov (štabni in višji štabni ter višjega strokovnega izobraževanja podčastnikov),
- Funkcionalnega vojaškega izobraževanja in usposabljanja podčastnikov (tečaj za poveljnika oddelka, specialistični tečaji in tečaji za enotovne podčastnike),
- Dodatno (jezik, licence, drugi tečaji).

V nadaljevanju SOP opredeljuje organiziranost Šole, naloge, posebne odnose v poveljstvu, metode in oblike dela, načrtovanje dela, načrtovanje usposabljanja in izobraževanja ter ostalo. V naštevanju nalog in postopkov SOP za delo Šole evalvacije

programov prav tako kot Postopkovnik za načrtovanje VIU v PDRIU ne opredeljuje. SOP opredeljuje le analize po izvedenem VIU, katere je vsebina podrobneje predstavljena v prilogi dve. Prav take analize pa sem v podpoglavju 5.1.2 že podrobno analiziral. V smislu celovite opredelitve evalvacije programov na Šoli za podčastnike bi bilo treba tudi v SOP za delo Šole vključiti in konkretizirati evalvacijo programov.

5.3 Analiza vprašalnika

Za potrebe pridobitve relevantnih podatkov vezanih na raziskovalnimi vprašanja, sem pripravil anketni vprašalnik, s katerim sem poskušal dobiti odgovore na sledeča vprašanja:

1. Ali so bile dosedanje oblike evalvacije programov ustrezne in sodobne?
2. Kako dosedanje oblike evalvacije programov vplivajo na spremembo programov in kako jih izboljšujejo?
3. Kdo je odgovoren in pristojen za izvajanje evalvacije programov in zakaj?
4. Kaj je možno na podlagi evalvacije (programa) spreminjati?

Nekateri učitelji so na prvo vprašanje odgovarjali pri evalvaciji nisem bil udeležen, udeležen sem bil samo pri analizi izvedbe VIU, izvajam le samoevalvacijo svojega predmeta, ocenjujem, da dosedanje oblike analize niso docela odražale realnega stanja, dosedanje evalvacije so bile narejene v zelo kratkih časovnih obdobjih, zaradi hitre menjave ustrezne ali neustrezne kadrovske strukture pa so bile pogostokrat narejene tudi brez dobrih informacij, dosedanja ocenjevanja učnih programov smo izvajali samo preko učiteljskih konferenc oziroma podobnih sestankov, kjer so se z vseh strani podajala samo mnenja o naslednjih ali prejšnjih generacijah, evalvacija programa je nujnost zaradi hitrega razvoja stroke, ravno zaradi tega temelji na strokovnosti izdelovalcev programa in izvajalcev programa.

Iz navedenega je mogoče izluščiti naslednje zaključke:

- izvajajo se le analize izvedbe in ne evalvacije;
- dosedanje analize izvedbe ne zajemajo realnega stanja;
- dosedanje analize izvedbe niso bile skrbno načrtovane in pripravljene;
- učitelji se zavedajo pomena analize izvedbe (evalvacije programov).

Učitelji so na prvo podvprašanje drugega vprašanja odgovarjali: program se ni bistveno spremenil, menim, da so dosedanje evalvacije doprinesle predvsem k pridobitvi znanj, ki jih potrebujejo podčastniki, edina moja aktivnost, ki jo štejem k evalvaciji, je bila moja udeležba na analizi VIU, menim, da dosedanje analize niso doprinesle bistvenega izboljšanja usposabljanja, ne, evalvacije niso uspešno spremenile programa, program mora biti delo vseh vključenih v ta proces in preoblikovanje

programa zahteva skupne ukrepe, da so izboljšale – moje izkušnje so pozitivne, je pa seveda vprašanje, kako visoke kriterije si postavimo.

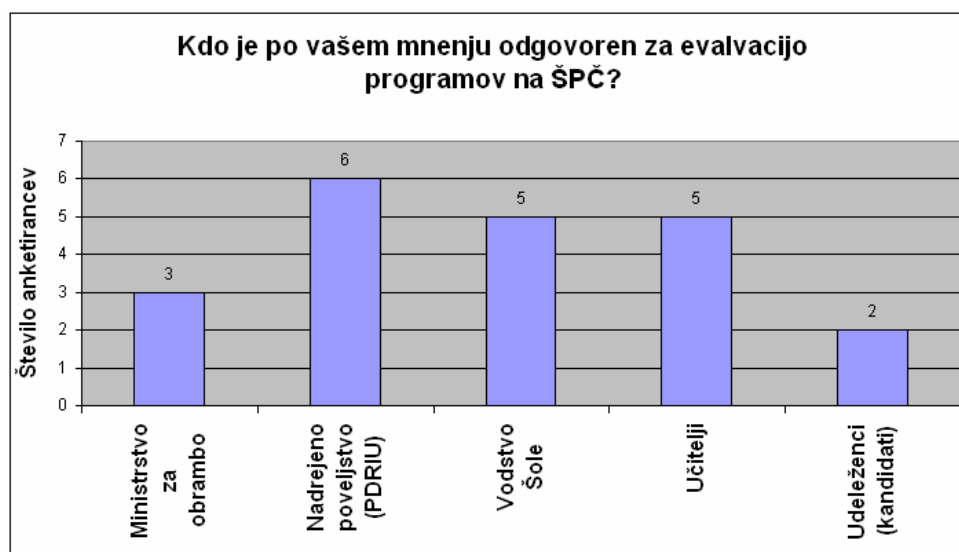
Iz povedanega je mogoče izluščiti naslednje:

- evalvacije niso bistveno spremenile programov,
- pri evalvaciji predmetni nosilci niso bili udeleženi,
- potrebni so skupni napori.

Učitelji so na drugo podvprašanje drugega vprašanja odgovarjali zelo različno, tako da ni mogoče povzeti enotnega zaključka, pač pa, da so dosedanje oblike evalvacije delno prispevale k doseganju ciljev programa, k boljši komunikaciji med udeleženci v programu, k razvoju vsebin programov in prav tako k izboljšanju učnih metod.

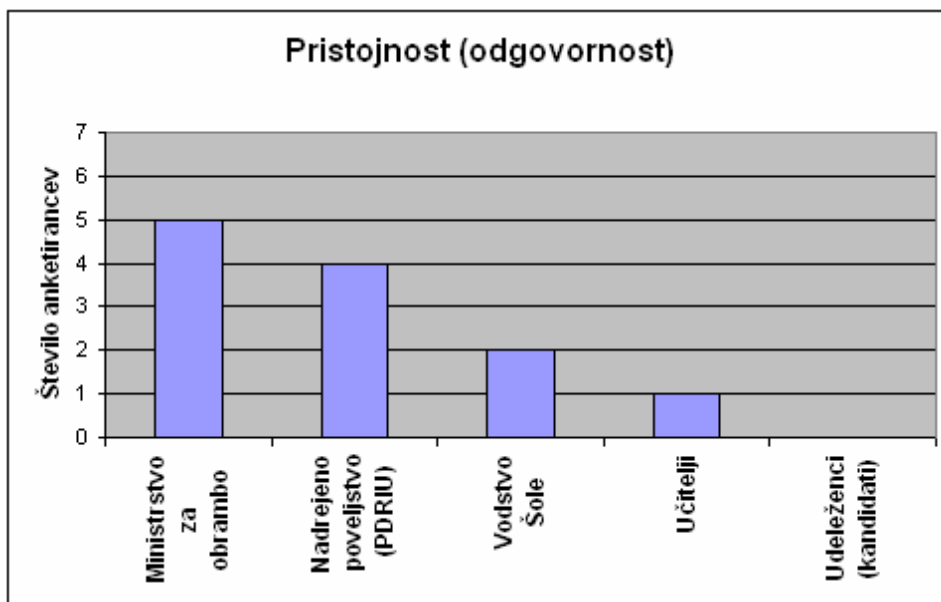
Učitelji so na prvo podvprašanje tretjega vprašanja odgovarjali tako, da so največjo odgovornost za evalvacijo programov pripisali nadrejenemu poveljstvu, potem šoli in učiteljem ter manjšo ministrstvu za obrambo in najmanjšo pa kandidatom. Oziroma kot odgovornost prikazuje naslednji graf na sliki 5.1.

Slika 5.1 Odgovornost za evalvacijo programov

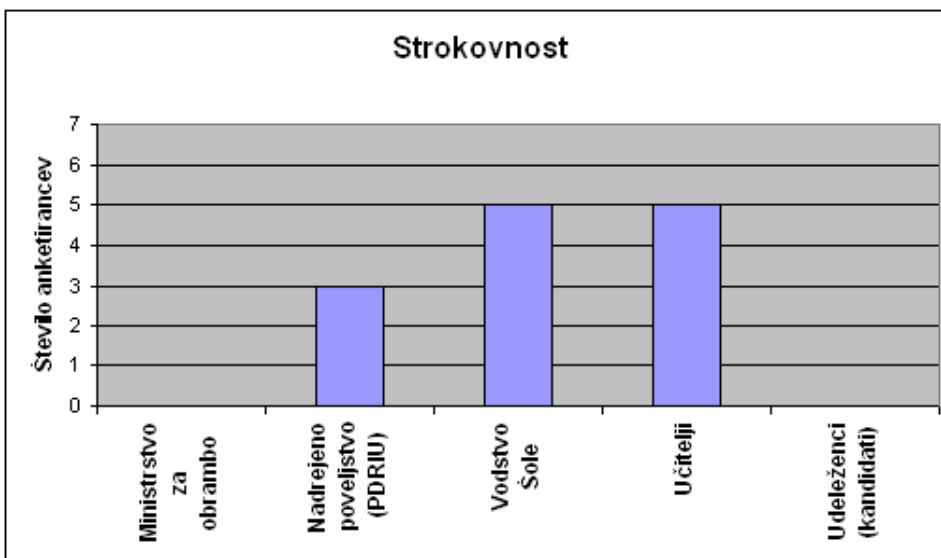

Učitelji so na drugo podvprašanje tretjega vprašanja odgovarjali tako, kot prikazujejo naslednji grafi, oziroma so največjo pristojnost za (odgovornost) evalvacijo programov pripisali ministrstvu za obrambo, odgovornost za strokovnost so pripisali vodstvu šole in učiteljem, največji pomen pri organizaciji izvedbe programa so dali vodstvu šole ter največjo vključenost v proces so pričakovano pripisali udeležencem oziroma kandidatom.

Slika 5.2 Pristojnosti (odgovornosti)

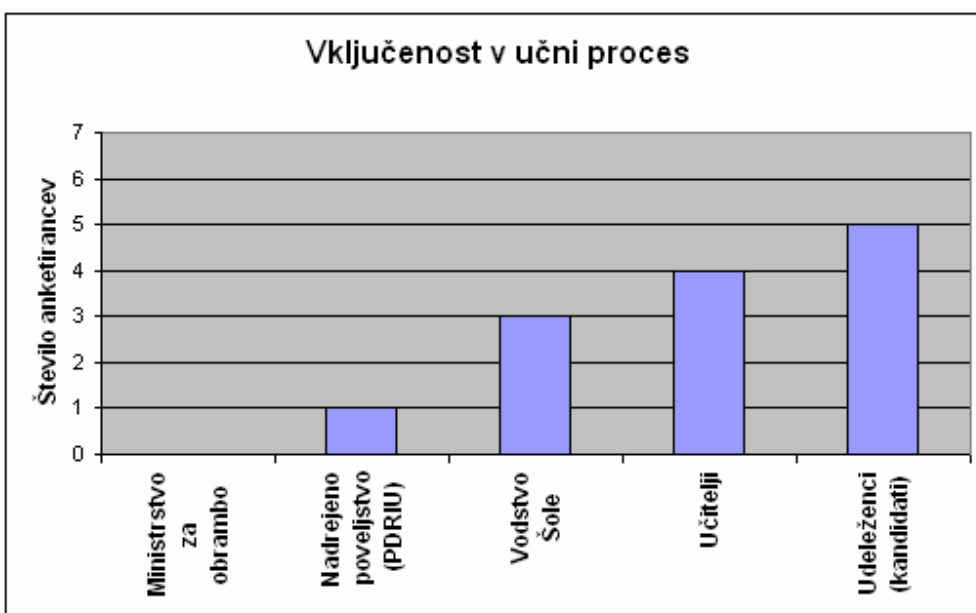
Slika 5.3 Odgovornosti za strokovnost

Slika 5.4 Organizacija in izvedba programa

Slika 5.5 Vključenost v učni proces

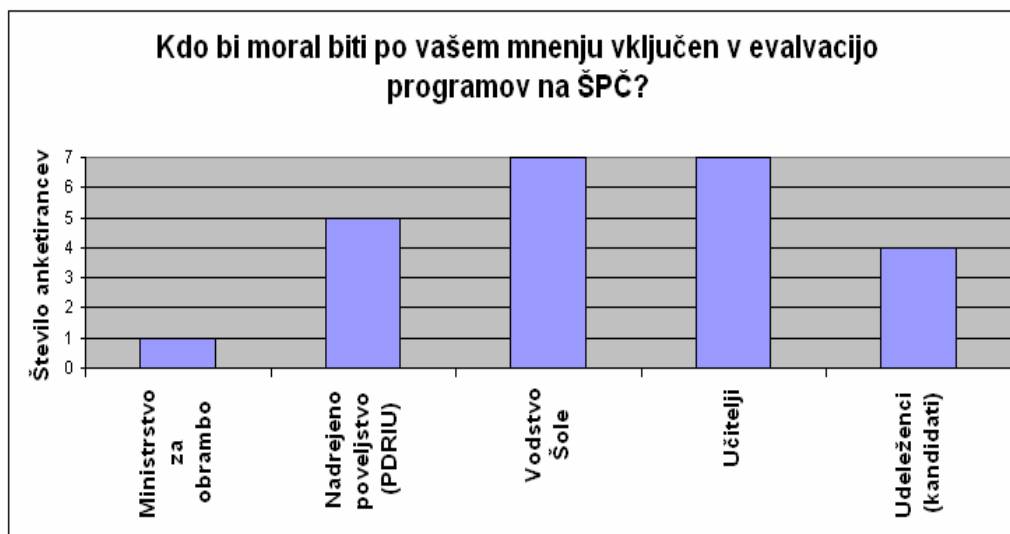

Učitelji so na tretje podvprašanje tretjega vprašanja odgovarjali tako, da so se štirje učitelji opredelili za odgovorne v zvezi njihovo odgovornostjo predmetnih področij na katerih poučujejo, dva se nista opredelila za neposredno odgovorna, vendar sta svojo odgovornost določila v smislu sodelovanja pri evalvaciji njihovega predmetnega

področja, in slednji učitelj pa je opredelil svojo odgovornost le kot sodelovanje pri omenjeni evalvaciji.

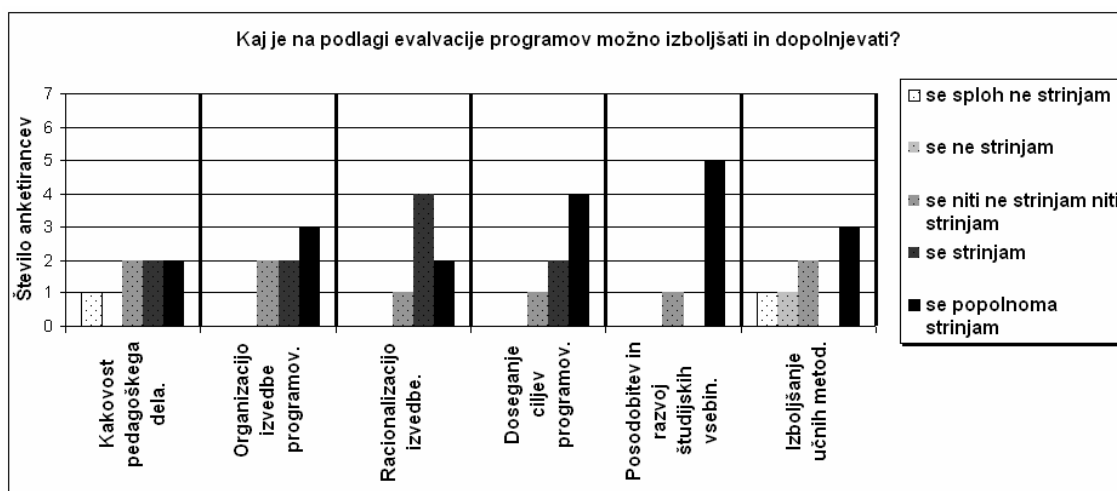
Učitelji so na četrto podvprašanje tretjega vprašanja odgovarjali tako, kot prikazuje naslednji graf, oziroma so največjo vključenost v evalvacijo programov pripisali vodstvu šole in učiteljem, nadrejenemu poveljstvu (PDRIU), udeležencem (kandidatom) in ministrstvu za obrambo kot prikazuje naslednji graf.

Slika 5.6 Vključenost v evalvacijo programov na ŠPČ

Učitelji so na četrto vprašanje, kaj je na podlagi evalvacije programov možna izboljšati in dopolnjevati, odgovarjali tako, da so se strinjali predvsem, da je možno posodobitev in razvoj študijskih vsebin, doseganje ciljev programov in racionalizacija izvedbe programov, kot prikazuje naslednji graf.

Slika 5.7 Vključenost v evalvacijo programov

Iz vprašalnika izhajajo naslednji odgovori učiteljev na raziskovalna vprašanja:

- izvajajo se le analize izvedbe in ne evalvacije;
- dosedanje analize izvedbe ne zajemajo realnega stanja;
- dosedanje analize izvedbe niso bile skrbno načrtovane in pripravljene;
- učitelji se zavedajo pomena analize izvedbe (evalvacije programov);
- evalvacije niso bistveno spremenile programov;
- pri evalvaciji predmetni nosilci niso bili udeleženi;
- potrebni so skupni napor;
- največjo odgovornost nadrejenemu poveljstvu PDRIU;
- največjo pristojnost so pripisali ministrstvu in nadrejenemu poveljstvu PDRIU;
- strokovnost vodstvu šole in učiteljem;
- največji pomen pri organizaciji in izvedbi programa so pripisali Šoli za podčastnike;
- največjo vključenost v program so dali udeležencem (kandidatom) in učiteljem;
- največjo vključenosti v evalvacijo programov so dali Šoli za podčastnike in učiteljem;
- na podlagi evalvacije programov je možna posodobitev in razvoj študijskih vsebin, doseganje ciljev programov in racionalizacija izvedbe programov.

5.4 Ugotovitve

Iz analize Postopkovnika za načrtovanje VIU v PDRIU je mogoče zaključiti, da Postopkovnik opredeljuje le analizo po izvedenem VIU, evalvacije programov pa ne določa. Omenjena zaključna analiza je usmerjena le v izvedbo programa v tehničnem smislu (kako je bil program izveden). Morebitne predloge, spremembe in dopolnitve je v tehničnem smislu mogoče v omenjeni analizi opredeliti le v 7. točki te analize. Postopkovnik za načrtovanje VIU evalvacije, kot je opredeljena v podpoglavju 4.1.1 ne opredeljuje.

Analize izobraževanja in usposabljanja 20. in 21. generacije OVSIU (letu 2005 in 2006) dokazujejo, da se evalvacija programov ni izvajala, ampak so se izvedle le analize skladno z Postopkovnikom za načrtovanje VIU v PDRIU. Te analize izvedbe VIU lahko opredelimo kot nekakšne zametke oziroma začetno razvojno stopnjo prave evalvacije, kakršna bi morala slediti po končanem VIU. Med drugim tudi ni mogoče natančno ovrednotiti kateri predlogi navedenih analiz so v prenovi programa upoštevani. Poleg tega je mogoče zaključiti, da evalvacija programov na ŠPČ ni kontinuiran proces in se ji le v zadnjem času posveča več pozornosti, kar potrjujeta analizi VIU 22. in 23. generacije OVSIU.

Pri analizi štabnih obravnav iz arhiva Šole za podčastnike sem prišel do ugotovitve, da se izmed več štabnih obravnav nobena ne navezuje na prenovu programa in tudi ne na evalvacijo.

Analiza ukazov, povezanih s prenovno programov na Šoli, nam pove, da je bil izdan le en Ukaz PDRIU (septembra 2008) za izdelavo in dopolnitev programov VIU s predlogi ŠPČ, v katerem nalaga odgovornemu oddelku za prenovno programov v CDR, da pripravi prenovno programa OVSIU, ŠTPČ in TVPČ z upoštevanjem predlogov posredovanih s strani ŠPČ. Predlogi, navedeni v prilogi ukaza, so v bistvu ugotovitve analiz izvedenih programov.

Standardni operativni postopek za delo Šole za podčastnike je temeljni akt o notranji organizaciji in delu Šole. Med drugim določa notranjo organizacijo, naloge in pristojnosti posameznikov in organizacijskih enot v sestavi Šole. Predpisuje načrtovanje, organiziranje, vodenje, izvajanje in kontrole izvedbe programov, ki se izvajajo na Šoli. V zvezi z evalvacijo SOP opredeljuje le analize po izvedenem VIU v skladu s Postopkovnikom za načrtovanje VIU v PDRIU. V smislu celovite opredelitve evalvacije programov na Šoli za podčastnike bi bilo treba tudi v SOP za delo Šole definirati evalvacijo programov.

Iz analize vprašalnika lahko sklepam, da se učitelji zavedajo pomena celostne evalvacije in ji pripisujejo zadosten pomen, vendar se na Šoli prava evalvacija ne izvaja. Učitelji so vanjo premalo vključeni, ker je pomembna za razvoj programov in dvig kakovosti VIU na ŠPČ. Največjo vlogo pri strokovnosti so določili ŠPČ in učiteljem. Največjo odgovornost za izvedbo evalvacije programov pripisujejo PDRIU, nato ŠPČ in tudi sebi, oziroma učiteljem, glede strokovnosti pa so dali največji pomen Šoli. Ocenjujejo, da je na podlagi evalvacije programov možna posodobitev in razvoj študijskih vsebin, lažje doseganje ciljev in racionalizacija izvedbe programov.

6 PREDLOG REŠITVE OZIROMA IZBOLJŠAVE EVALVACIJE PROGRAMOV NA ŠOLI ZA PODČASTNIKE

Na podlagi proučene literature o evalvaciji in teoriji obdelani v tretjem poglavju, ter na podlagi, izvedene analize v petem poglavju analiza evalvacije programov na Šoli za podčastnike, podajam predlog rešitev oziroma izboljšav evalvacije programov na Šoli za podčastnike.

Predlog zajema naslednje točke oziroma vsebine:

- Uvedba evalvacijskega lista za predmetne vsebine oziroma za posamezne teme znotraj predmeta (evalvacijski list v prilogi 4).
- Vpeljati evalvacijsko obravnavo kot aktivnost po izvedenem programu (enkrat letno), na tej obravnavi bi sodelovali vsi zainteresirani (učitelji, šola, oddelek za prenovo programov v CDR, nadrejeno poveljstvo ...).
- Dopolniti Koncept VIU v SV, saj le ta evalvacije ne opredeljuje na najvišjem koceptualnem nivoju.
- Dopolniti postopkovnik VIU v PDRIU z evalvacijsko obravnavo.
- Dopolniti SOP za delo Šole za podčastnike in konkretno opredeliti naloge posameznim subjektom v zvezi z evalvacijo programov na Šoli.
- Implementirati predlog v prakso (zagotoviti prenos rešitve v prakso).
- Spremljanje in vrednotenje rešitve v praksi (letno poročanje o vseh izvedenih evalvacijskih obravnavah (posebno poročilo).

Uvedba evalvacijskega lista za predmetne vsebine omogoča tako učiteljem, kakor tudi načelniku Šole in njegovemu namestniku, vodji programov, neposreden vpogled v samo izvedbo določenega predmeta in s tem v kakovost programa. Poleg omenjenega zagotavlja sproten in ažuren pregled nad izvedenim poukom pri posameznem predmetu. Učitelji bi omenjene evalvacijske liste izpolnili neposredno po izvedeni posamezni temi in bi vse zbrane evalvacijske liste oddajali ob koncu meseca za pretekli mesec. Ti evalvacijski listi poleg omenjenega omogočajo tudi pregled izvedene učne obveznosti posameznih učiteljev. Omenjeni evalvacijski listi bi bili hkrati baza podatkov in predvsem podlaga za evalvacijsko obravnavo, ki bi sledila od 30 do 60 dni po končanem programu. Obrazec evalvacijskega lista za predmetne vsebine je prikazan v prilogi št. štiri.

Evalvacijska obravnava naj bi potekala v tehničnem oziroma postopkovnem smislu po opredeljeni obravnavi v navodilu za štabno delo oziroma kot je predstavljena na strani 42.

Omenjene evalvacijske obravnave bi se udeležili predstavniki Šole, učitelji, pripadniki oddelka za prenovo programov v CDR, pripadniki nadrejenega poveljstva PDRIU in Poveljstva sil ter po potrebi predstavniki GŠSV, ki bi imeli predvsem nalogo

pospešitve implementacije evalvacije programa v konkreten program. S tem bi zagotovili krožni tok tako, da bi po enem izvedenem programu OVSIU (in ostalih) upoštevali rezultate evalvacije in te rezultate že vključili v naslednji program. Tako bi bila posodobitev vključena v program že za naslednji program oziroma ciklus. Tako bi povečali odzivnost sistema in prav gotovo prispevali k hitrosti prenove programov s pomočjo izvedene evalvacije, v praktičnem smislu pa bi to pomenilo povečanje učinkovitosti oziroma dvig kakovosti VIU na Šoli za podčastnike. Prepočasna odzivnost sistema oziroma predolgo vpeljevanje potrebnih sprememb ne prispeva k dvigu kakovosti VIU. Seveda moramo biti pri vseh spremembah previdni in tehtni, saj morajo biti vsakršne spremembe in dopolnitve utemeljene in podprte z dejstvi o njihovi potrebnosti. Kajti hitro in nepremišljeno spreminjanje programa je po moji oceni lahko veliko slabše kot nikakršno spreminjanje. Spremembe znotraj programa so umestne in smotrne šele tedaj, ko smo izčrpali vse možnosti znotraj samega programa. Ljudje imamo v praksi zelo velike želje po spreminjanju okolja, programov in ostalega. Tu vidim veliko past, da se ujamemo v zanko nepotrebnih sprememb, vidim veliko past. Zato še dodatno ocenjujem in utemeljujem potrebnost evalvacijske obravnave programa ne več kot samo enkrat letno.

Koncept VIU v SV je dokument, ki opredeljuje VIU na najvišjem konceptualnem nivoju. Zato ocenjujem, da je zelo pomembno, da se Koncept VIU dopolni tako, da se v njem opredeli odgovornost, nosilce, naloge, časovna opredelitev evalvacij, postopke (evalvacijske obravnave), potrebne dokumente in način izvedbe ter pot, po kateri se vključi v programe rezultate posameznih evalvacij programov na vseh Šolah.

Dopolnitev Postopkovnika za načrtovanja VIU v PDRIU z evalvacijsko obravnavo bi imela podlago že v spremenjenem Konceptu VIU v SV oziroma bi bila posledica spremembe Koncepta. Postopkovnik za načrtovanje VIU v PDRIU predpisuje postopek (katere aktivnosti naj se izvedejo po končanem VIU), po katerem se načrtuje VIU v posameznih Šolah. Omenjena dopolnitev postopkovnika pa mora biti taka, da omogoča zadostno fleksibilnost posamezni šoli glede izvedbe evalvacijske obravnave.

Glede SOP za delo Šole za podčastnike pa je gotovo vredno razmisliti o pristojnostih in odgovornostih v zvezi z evalvacijo programov na ŠPČ. Predvsem bi bilo treba konkretno opredeliti naloge, odgovornosti in pristojnosti posameznikom, ki sodelujejo v procesu VIU v zvezi z evalvacijo programov na Šoli. Ker je vsebina SOP vezana tudi na ostale dokumente za načrtovanje VIU v ŠPČ, je smiselno v celoti urediti področje evalvacije programov na ŠPČ tako, da bi se po sprejeti spremembi koncepta VIU v SV in Postopkovnika za načrtovanje VIU v PDRIU še naknadno izvedbeno dopolnilo SOP za delo v Šoli za podčastnike.

V zvezi z implementacijo predlogov v prakso (zagotoviti prenos rešitve v prakso) ocenjujem, da mora biti celostna aktivnost tako v dokumentih kakor tudi v vsebini dela in v postopkih. Le to lahko dosežemo s skupnimi močmi, tako da vsak opravi svoje na

svojem nivoju (Šola, PDRIU, GŠSV in MORS). Na tak način bi posodobili dokumente od konceptualnega do izvedbenega nivoja in pripravili formalno podlago za kakovostnejšo evalvacijo programov. Poleg omenjenega ocenjujem, da je treba izvesti tudi usposabljanje posameznikov za kakovostno izvajanje evalvacije programov ter predhodne in neposredne priprave na samo izvedbo evalvacijske obravnave posameznega programa na Šoli za podčastnike.

Kot zaključno dejanje v smislu implementacije predloga v prakso menim, da je pomembno tudi spremljanje in vrednotenje rešitve v praksi (letno poročanje o vseh izvedenih evalvacijskih obravnavah (posebno poročilo) Šole za podčastnike). Tako poročilo bi moralo konkretno odražati začetno stanje, kaj se je izboljšalo in kaj je še treba postoriti za še boljšo kakovost VIU.

7 ZAKLJUČEK

Glede na pomen in odgovornost, ki jih je SV prevzela z vključitvijo v zvezo NATO in njene mirovne operacije, je treba o programih izobraževanja kadra SV razmišljati z vidika kakovostne evalvacije. Vsi, ki so kakor koli povezani z vrednotenjem programov in odgovorni za njihov razvoj, bi morali sodelovati v evalvacijski obravnavi in jo dodobra izdelati.

Usposabljanje v SV ima poseben pomen, saj je prav usposobljenost posameznika pomemben člen v verigi celotnega mehanizma SV. Ta usposobljenost je temeljnega pomena predvsem v operacijah kriznega odzivanja, ki zagotavlja in omogoča posameznemu pripadniku preživetje pri opravljanju nalog ter hkrati kakovostno in predvsem varno izvajanje nalog. Ni treba posebej poudarjati, da postajajo operacije kriznega odzivanja vse pogostejša naloga SV, tako po številu kot po zahtevnosti in ne nazadnje nevarnosti. Podatke o udeležbi SV v OKO sem navedel v prilogi tri.

Odgovornost Šole za podčastnike je mogoče opredeliti tudi kot odgovornost za usposabljanje in pripravo podčastnikov za izvajanje nalog ali, konkretnije, za usposobljenost podčastnikov za poveljevanje oddelku, če imamo v mislih program OVSIU. Primarna znanja, ki si jih podčastniki pridobijo v obdobju šolanja, morajo biti trdna in predvsem temeljna podlaga za kasnejšo potrditev v praksi, seveda pa tudi uporabna v operacijah kriznega odzivanja. Slednje so poleg varovanja objektov v SV opredeljene kot prava bojna naloga. In prav na bojni nalogi se izkaže pridobljeno znanje podčastnikov z neposrednim vodenjem in poveljevanjem oddelkom. Zato se mi zdi še posebej pomembno, da bi prav s kakovostnim in rednim izvajanjem evalvacije programov prispevati k dvigu kakovosti izobraževanja in usposabljanja podčastnikov Slovenske vojske. Dobro izobražen in usposobljen podčastniški kader je pomemben člen pri neposrednem izvajanju nalog.

Če želimo obdržati ali morda celo izboljšati kakovost izobraženega kadra SV, moramo začeti pri temeljih te organizacije. To pa lahko uspešno izvajamo le z dobro načrtovano in sproti izvajano evalvacijo, ki je najuspešnejša metoda za prikaz dejanskega stanja kakovosti v procesu izobraževanja. Vendar je treba gledati evalvacijo kot proces, ki se nenehno spreminja, zahteva pa od vseh vanjo vključenih subjektov veliko mero zrelosti, odgovornosti, samokritičnosti in predvsem strokovnosti. Kakovostna evalvacija terja vključitev več subjektov, ki vsak s svojega zornega kota ovrednotijo programe, slediti pa mora konsenz, ki temelji na strokovni podlagi. To pa zahteva od vseh udeleženi v procesu evalvacije predvsem dovolj teoretičnih znanj in strokovnih izkušenj.

V bodoče bi bilo smiselno najprej urediti oziroma dopolniti dokumente, ki bi urejali evalvacijo v celoti. Tu mislim predvsem na Koncept VIU v SV, Postopkovnik za pristojnosti, odgovornosti, postopki (štabna obravnava), dokumenti (ukazi, poročila),

roki (enkrat letno) za izvedbo evalvacije. Evalvacijska obravnava ki bi enkrat letno omogočala vrednotenje posameznega programa in zagotavljala dvig kakovosti VIU. Treba bi bilo uvesti evalvacijski list za učitelje in vse ostale subjekte, ki bi bili vključeni v proces evalvacije. Z njim bi bila evalvacija lažje in bolj sistematično izvedena, vsem subjektom pa bi omogočala pregled na izvedbo posameznih predmetov.

Seveda pa bi bilo nujno treba izvesti usposabljanje posameznikov, ki bi bili vključeni v evalvacijo, da bi si pridobili potrebna znanja opazovanja ter vrednotenja programov usposabljanja. Na koncu pa je nujno spremljanje predloga v praksi in vrednotenje njegovega učinka. To vrednotenje pa bi zaokrožili s posebnim poročilom o evalvaciji.

V današnjem času je vlaganje v znanje nujno potrebno, saj omogoča posamezniku in enoti preživetje na bojišču in kakovostno izvajanje nalog. Današnje operacije kriznega odzivanja postajajo vse zahtevnejše in nevarnejše. Prav zato je treba natančno in celovito spremljati, vrednotiti in ustrezno načrtovati izobraževanje in usposabljanje kadra SV. Med mirom in vojno je na kriznih območjih meja zelo tanka. Iz tega sledi, da moramo proces VIU nenehno nadgrajevati, dopolnjevati in razvijati.

Zato menim, da je prispevek te naloge vreden tehtnega razmisleka o evalvaciji programov na Šoli za podčastnike. Ne nazadnje si podčastniki to zaslužijo, saj s svojim delom v domačem in mednarodnem okolju vsakodnevno dokazujejo svojo usposobljenost in s tem prispevajo h krepitvi mednarodnega miru in stabilnosti. Zavedati se namreč moramo, da visoka stopnja usposobljenosti podčastnikov krepi ugled Slovenske vojske in Republike Slovenije. In k temu je treba stremeti.

LITERATURA

- CMEPIUS – Center RS za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja. 2009a. *CMEPIUS – Evalvacija*.
[Http://www.cmepius.si/projekti/izvajanje/evalvacija.aspx](http://www.cmepius.si/projekti/izvajanje/evalvacija.aspx) (marec 2009).
- CMEPIUS – Center RS za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja. 2009b. *CMEPIUS – Namen evalvacije*.
[Http://www.cmepius.si/projekti/izvajanje/evalvacija.aspx](http://www.cmepius.si/projekti/izvajanje/evalvacija.aspx) (marec 2009).
- Furlan, Branimir. 2006. *Vojaška doktrina*. Ljubljana: Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje.
- Furlan, Branimir. 2007. *Navodilo za štabno delo*. Ljubljana: Poveljstvo za doktrino, razvoj in usposabljanje.
- Hopkins, David. 2007. *Vsaka šola odlična šola*. Ljubljana: Državni izpitni center.
- Merriam, Sharan. 1998. *Qualitative research and case study applications in education*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Macbeath, Joan in Archie Mc Glynn. 2006. *Samoevalvacija*. Ljubljana: Državni izpitni center.
- Miglič, Gozdana, 2005. *Načrtovanje usposabljanja v državni upravi*. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije,
- MORS. 1992. *Matične knjige Šole za podčastnike*. Interni dokumenti, MORS
- MORS. 2000. *Program ŠTPČ, šifra: 811-01-1/2000*. Interni dokumenti, MORS
- MORS. 2003a. *Obvezne usmeritve ministra za obrambo za preoblikovanje in razvoj sistema vojaškega izobraževanja in usposabljanja v Slovenski vojski, šifra: 811-01-1/2003-31*. Interni dokumenti, MORS.
- MORS. 2003b. *Dnevnik usposabljanja 24. gen. OVSIU*. Interni dokumenti, MORS
- MORS. 2004a. *Program OVSIU, šifra: 811-03-4/2004-2*. Interni dokumenti, MORS
- MORS. 2004b. *Resolucija o splošnem dolgoročnem programu razvoja in opremljanja Slovenske vojske. Uradni list RS, št. 89/2004*.
- MORS. 2006. *Program TVPČ, šifra: 603-70/2006-2*. Interni dokumenti, MORS
- MORS. 2008a. *Organigram MORS*.
[Http://www.mors.si/fileadmin/mors/pdf/ministrstvo/organigram_gssv.pdf](http://www.mors.si/fileadmin/mors/pdf/ministrstvo/organigram_gssv.pdf) (marec 2009).
- MORS. 2008b. *Naloge Generalštaba Slovenske vojske*.
[Http://www.mors.si/index.php?id=14](http://www.mors.si/index.php?id=14) (april 2009).
- MORS. 2008c. *Organizacijska struktura Generalštaba Slovenske vojske*.
[Http://slovenskavojska.si/poklicna/struktura/index.htm](http://slovenskavojska.si/poklicna/struktura/index.htm) (marec 2009).
- MORS. 2008d. *Struktura Slovenske vojske*. [Http://www.slovenskavojska.si/struktura/](http://www.slovenskavojska.si/struktura/) (marec 2009).
- MORS. 2009. *Program VTPČ, številka: 603-20/2009-31*. Interni dokumenti, MORS
- Odredba o ustanovitvi Šole za podčastnike Teritorialne obrambe Republike Slovenije. Resolucija o splošnem dolgoročnem programu razvoja in opremljanja Slovenske vojske. 2004. *Uradni list RS, št. 89/2004*.
- Sagadin, Janez. 2001. Pregledno o kvalitativnem empiričnem pedagoškem raziskovanju. *Sodobna pedagogika* 52 (2): 10–25

Literatura

- SV. 2003. *Koncept sistema vojaškega izobraževanja in usposabljanja v Slovenski vojski*, št. 811-01-6/03-4. Interni dokumenti, SV.
- SV. 2005a. *Analiza izobraževanja in usposabljanja 20. generacije OVSIU*, št. 810-02-304-178. Interni dokumenti, SV.
- SV. 2005. *Postopkovnik za načrtovanje VIU v PDRIU*, šifra: 810-01-1/2005-30. Interni dokumenti, SV.
- SV. 2006. *Analiza izobraževanja in usposabljanja 21. generacije OVSIU*, št. 810-02-3/2005-142. Interni dokumenti, SV.
- SV. 2007. *Analiza izobraževanja in usposabljanja 22. generacije OVSIU*, št. 603-6-3/2006-119. Interni dokumenti, SV.
- SV. 2008a. *Slovenska vojska. Organigram GŠSV*.
[Http://www.slovenskavojska.si/index.php?id=14](http://www.slovenskavojska.si/index.php?id=14) (marec 2009).
- SV. 2008b. *Naloga Poveljstva za doktrino, razvoj izobraževanje in usposabljanje*.
[Http://www.slovenskavojska.si/struktura/generalstab-poveljstva-in-enote-slovenske-vojske/poveljstvo-za-doktrino-razvoj-izobrazevanje-in-usposabljanje/](http://www.slovenskavojska.si/struktura/generalstab-poveljstva-in-enote-slovenske-vojske/poveljstvo-za-doktrino-razvoj-izobrazevanje-in-usposabljanje/) (marec 2009).
- SV. 2008c. *Naloga Centra za doktrino in razvoj*.
[Http://www.slovenskavojska.si/index.php?id=85](http://www.slovenskavojska.si/index.php?id=85) (april 2009).
- SV. 2008d. *Stalna sestava SV*. [Http://www.slovenskavojska.si/index.php?id=15](http://www.slovenskavojska.si/index.php?id=15) (april 2009).
- SV. 2008e. *SOP (standardni operativni postopek) za delovanje Šole za podčastnike*, št. 804-59/2009-1. Interni dokumenti, SV.
- SV. 2008f. *Analiza izobraževanja in usposabljanja 23. generacije OVSIU*, št. 603-33/2008-135. Interni dokumenti, SV.
- SV. 2008g. *Ukaz za izdelavo in dopolnitev programov VIU s predlogi ŠPČ*, št. 603-87/2008-37. Interni dokumenti, SV.
- SV. 2009. *Ukaz za poveljevanje in kontrolo v PDRIU*, št. 8042-96/2009-1, z dne 1. 4. 2009. Interni dokumenti, SV.
- Štrajn, Darko, ur. 2000. *Evalvacija*. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
- Šteiner, Alojz. 2009. 12 let sodelovanja SV v operacijah in na misijah. *Slovenska vojska* številka 7, stran 17-20.
- Verbinc, France. 1987. *Slovar tujk*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Vlada RS. 2008. *Organigram Vlade RS*.
[Http://www.vlada.si/?gr1=prdVld&gr2=rgn&gr3=&gr4=&id=&lng=slo](http://www.vlada.si/?gr1=prdVld&gr2=rgn&gr3=&gr4=&id=&lng=slo) (marec 2009).
- Zakon o Vladi Republike Slovenije (ZVRS). 1993. *Uradni list RS*, št. 4/1993.
- Zakon o organizaciji in delovnem področju ministrstev (ZODPM). 1994. *Uradni list RS*, št. 71/1994.
- Zakon o obrambi (ZObr). 2004. *Uradni list RS*, št. 103/2004.
- Zakon o službi v Slovenski vojski (ZSSloV). 2007. *Uradni list RS*, št.68/2007.

PRILOGE

- Priloga 1 Anketni vprašalnik
- Priloga 2 ANALIZE/POROČILO, XY. generacije, Šole za podčastnike (Analiza izobraževanja in usposabljanja)
- Priloga 3 Pregled mednarodnih vojaških operacij in misij, v katerih je sodelovala Slovenska vojska
- Priloga 4 Evalvacijski list za predmet

ANKETNI VPRAŠALNIK

EVALVACIJA PROGRAMOV ŠOLE ZA PODČASTNIKE

Spoštovani!

Za zaključno nalogo na podiplomskem študiju na Fakulteti za management znotraj Višjega štabnega šolanja sem si izbral temo »Analiza evalvacije programov na Šoli za podčastnike«. V raziskavi sem pripravil sledeča raziskovalna vprašanja:

1. Ali so bile dosedanje oblike evalvacije programov ustrezne in sodobne?
2. Kako dosedanje oblike evalvacije programov vplivajo na spremembo programov in kako jih izboljšujejo?
3. Kdo je odgovoren in pristojen za izvajanje evalvacije programov in zakaj?
4. Kaj je možno na podlagi evalvacije (programa) spreminjati?

V okviru raziskave sem pripravil anketni vprašalnik za predavatelje, ki ste v preteklih letih na svojem predmetnem področju poučevali v programu OVSIU.

Z vprašalnikom želim pridobiti vašo oceno o evalvaciji programov na šoli za podčastnike, rezultati bodo anonimni.

Dodatne predloge in pripombe lahko zapišete na koncu vprašalnika.

Hvala za sodelovanje!

Boštjan Močnik

1.1 Dosedanje evalvacije

Prosim vas, da zapišete svoje mnenje o ustreznosti in strokovni primernosti dosedanjih oblikah evalvacij, ki ste jih izvajali.

2.1 Kakovost dosedanjih evalvacij

Prosim, da zapišete, ali menite, da so dosedanje oblike evalvacije uspešno spremenile oziroma izboljšale programe?

2.2 Dosedanje evalvacije prispevajo k:

1.	uspešnejšemu doseganju ciljev programov.	DA	NE
2.	boljši komunikaciji med udeleženci v programu (učitelji – kandidati).	DA	NE
3.	razvoju vsebin programov (razvoju in aktualnosti predmetov).	DA	NE
4.	izboljšanju učnih metod.	DA	NE

3.1 Kdo je po vašem mnenju odgovoren za evalvacijo programov na ŠPČ?			
1.	Ministrstvo za obrambo.	DA	NE
2.	Nadrejeno poveljstvo (PDRIU).	DA	NE
3.	Vodstvo šole.	DA	NE
4.	Učitelji.	DA	NE
5.	Udeleženci (kandidati).	DA	NE

3.2 Za kaj so omenjeni odgovorni znotraj evalvacije programov na ŠPČ?					
		Pristojnost (odgovornost)	Strokovnost	Organizacija izvedbe programa	Vključenost v učni proces
1.	Ministrstvo za obrambo				
2.	Nadrejeno poveljstvo (PDRIU)				
3.	Vodstvo Šole				
4.	Učitelji				
5.	Udeleženci (kandidati)				

3.3 Odgovornost nosilcev predmetov (predmetnih področij)	
Ali menite, da ste kot izvajalec osebno odgovorni za evalvacijo programov na ŠPČ?	

3.4 Kdo bi moral biti po vašem mnenju vključen v evalvacijo programov na ŠPČ?			
1.	Ministrstvo za obrambo.	DA	NE
2.	Nadrejeno poveljstvo (PDRIU).	DA	NE
3.	Vodstvo šole.	DA	NE
4.	Učitelji.	DA	NE
5.	Udeleženci (kandidati).	DA	NE

4. Kaj je na podlagi evalvacije programe možno izboljšati in dopolnjevati?						
1 Se sploh ne strinjam. 2 Se ne strinjam. 3 Se niti ne strinjam niti strinjam. 4 Se strinjam. 5 Se popolnoma strinjam.						
1.	Kakovost pedagoškega dela.	1	2	3	4	5
2.	Organizacijo izvedbe programov.	1	2	3	4	5
3.	Racionalizacijo izvedbe.	1	2	3	4	5
4.	Doseganje ciljev programov.	1	2	3	4	5
5.	Posodobitev in razvoj študijskih vsebin.	1	2	3	4	5
6.	Izboljšanje učnih metod.	1	2	3	4	5

Dodatni predlogi in pripombe

Hvala za sodelovanje!

ANALIZE/POROČILO XY. GENERACIJE ŠOLE ZA _____,

(Analiza izobraževanja in usposabljanja)

VSEBINA:

Zap. št. POGlavJE

- 1 UVOD
 - 2 PREDSTAVITEV ŠOLE
 - 2.1 Vodenje in kadrovska zasedba
 - 2.2 Načrtovanje izobraževanja in usposabljanja
 - 3 IZVEDBA IZOBRAŽEVANJA IN USPOSABLJANJA
 - 3.1 Realizacija programa IU
 - 3.2 Povprečne ocene po predmetih
 - 3.3 Pregled končnega učnega uspeha
 - 3.4 Pregled ocen zaključnih nalog
 - 3.5 Pregled odsotnosti
 - 4 MATERIALNA OSKRBLJENOST IZOBRAŽEVANJA IN USPOSABLJANJA
 - 4.1 Sredstva, ki pripadajo po normativu PDRIU
 - 4.2 Poslani zahtevki za nabavo v PDRIU in realizacija
 - 4.3 Porabljeno strelivo
 - 4.4 Poškodovanih in uničenih MTS
 - 4.5 Stanje oborožitve in ostalih MTS, potreba po morebitnih popravkih in remontu v teh. delavnicah
 - 4.6 Trenutno stanje sredstev
 - 4.7 Sodelovanje z ostalimi enotami
 - 4.8 Pripombe in predlogi povezani z materialno zagotovitvijo
 - 5 NADZORI IZOBRAŽEVANJA IN USPOSABLJANJA
 - 6 ZAKLJUČEK
 - 7 PREDLOGI
 - 7.1 Kadrovski
 - 7.2 Povezani z izvajanjem IU in učnimi sredstvi
 - 7.3 Povezani s MTS
- Priloge

Nadporočnik

YX

PUE, ...

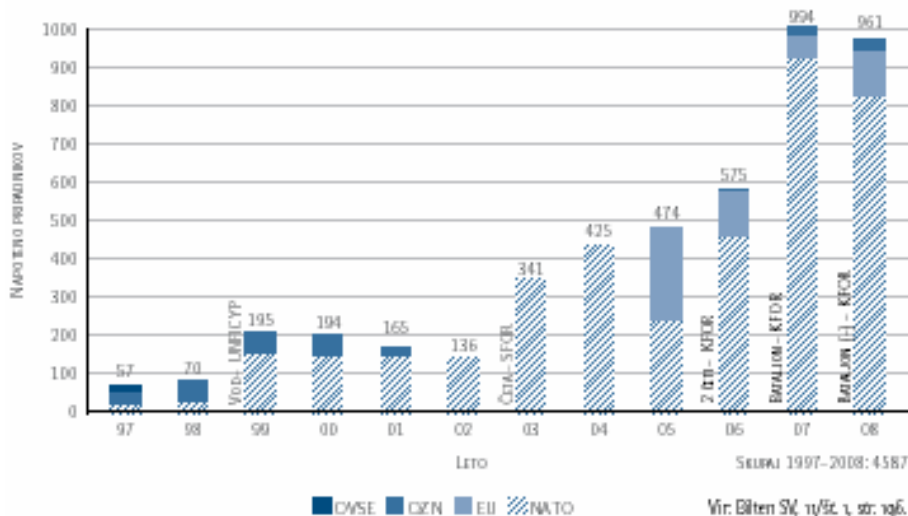
**PREGLED MEDNARODNIH VOJAŠKIH OPERACIJ IN MISIJ, V KATERIH
JE SODELOVALA SLOVENSKA VOJSKA**

Tabela: Pregled mednarodnih vojaških operacij in misij, v katerih je SV sodelovala od leta 1997 do leta 2008

NAZIV		VODI	LETO											
			97	98	99	00	01	02	03	04	05	06	07	08
1.	ALBA	CVSE	X											
2.	UNFICYP	OZN	X	X	X	X	X							
3.	SFOR	JOINT GUARDIAN	NATO	X	X									
4.		JOINT FORGE	NATO			X	X	X	X	X	X			
5.	UNTSO	OZN	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
6.	UNMIK	OZN			X	X	X							
7.	AFOR	NATO			X									
8.	KFOR (JOINT ENTERPRISE)	NATO				X	X	X	X	X	X	X	X	X
9.	OHR BIH	OZN					X	X						
10.	CONCORDIA	EU							X					
11.	EUFOR ALTHEA	EU								X	X	X	X	X
12.	ISAF	NATO								X	X	X	X	X
13.	NATO PAKISTAN	NATO									X	X		
14.	EUFOR KONGO	EU										X		
15.	AMIS II	EU										X		
16.	NTM-I	NATO										X	X	X
17.	UNIFIL	OZN										X	X	X
18.	EUFOR ČAD/CAR ¹	EU												X
SKUPAJ OPERACIJ LETA			4	3	5	5	6	4	4	5	5	9	6	7

Vir: Slovenska vojska, 17.

Graf: Prikaz skupne napotitve pripadnikov SV v MOM od leta 1997 do leta 2008

Vir: Slovenska vojska, 18.

Tabela: Gibanje kadrovskega obsega Slovenske vojske in deleža sodelujočih v MOM od leta 1997 do leta 2008

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
STAS	4226	4222	4393	4875	5043	5585	6376	6941	7316	7321	7056	7033
NABORNIKI	3960	4100	2860	2360	1830	2000	700	–	–	–	–	–
SKUPAJ SV	8186	8322	7253	7235	6873	7585	7076	6941	7316	7321	7056	7033
NA MOM	57	36	108	97	99	69	174	199	238	284	542	456
% STAS/MOM	1,35 %	0,85 %	2,46 %	1,99 %	1,96 %	1,24 %	2,73 %	2,87 %	3,25 %	3,88 %	7,68 %	6,48 %

Vir: Slovenska vojska, 19.

Tabela: Delež Slovenskega prispevka MOM, ki jih vodijo NATO, EU, OZN in OVSE v odstotkih od leta 1997 do leta 2008

KDO VODI	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
NATO	8,8 %	13,9 %	70,3 %	67 %	66,7 %	95,7 %	97,7 %	99 %	37,2 %	65,9 %	87,4 %	86,2 %
EU	0	0	0	0	0	0	0,6 %	0	61,9 %	29,5 %	10 %	10,1 %
OZN	54,4 %	86,1 %	29,7 %	33 %	33,3 %	4,3 %	1,7 %	1 %	0,8 %	4,6 %	2,6 %	3,7 %
OVSE	36,8 %	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Vir: Slovenska vojska, 19.

Tabela: Slovenski prispevek v KFOR in ISAF od leta 2000 do leta 2008

	2000		2001		2002		2003		2004		2005		2006		2007		2008	
	KFOR	ISAF	KFOR	ISAF	KFOR	ISAF	KFOR	ISAF	KFOR	ISAF	KFOR	ISAF	KFOR	ISAF	KFOR	ISAF	KFOR	ISAF
ŠTEVILO SODELUJOČIH	2	0	2	0	2	0	11	0	12	17	44	39	128	51	411	57	318	68
V ODSOTOKU	2,1	0	2,0	0	2,9	0	6,3	0	6,0	8,5	18,5	16,4	45,1	18,0	75,9	10,5	69,8	14,9

Vir: Slovenska vojska, 20.

